

Aktuelt for kriminalomsorgen

NR. 3 2007

LEDER

Budsjett og spenning

Så er det igjen tid for et nytt statsbudsjett, og ansatte i alle etater er spent på arbeidsbetingelsene i det kommende året. Noen vil oppleve budsjettkutt – og det er ikke alltid de følges av tilsvarende kutt i forventninger til hva som skal gjøres. Andre skal drive videre med uendrede rammer – også om oppgavene øker.

Kriminalomsorgen ser også i år en ikke uvesentlig økning i budsjetttrammene. Innenfor "justisfamilien" er vi igjen høyt prioritert. For alle oss som har et stort engasjement for den oppgaven samfunnet har satt oss til å løse, er det grunn til å glede seg, selv om man alltid kunne ønsket seg enda mer. Jeg er sikker på at det er en klar sammenheng mellom fortsatt vekst i budsjettet og de resultatene vi har oppnådd ved tidligere styrkning. Kampen om budsjettkronene er meget hard. Politikerne har sett at hver krone til kriminalomsorgen er vel anvendt. Vi har troverdighet når vi sier at vi har nådd grensen for hva vi kan utrette med dagens rammer, og vi har vist at friske midler brukes som forutsatt – vi leverer enda mer. Her må KRUS nevnes spesielt. De håndterer svingninger i aspirantkullene fra år til år, og ofte med kort varsel, på en utmerket måte.

Det er inspirerende å være prioritert – men samtidig ser vi at et så høyt aktivitetsnivå over tid tærer på kreftene. Det er derfor gledelig at vi til neste år også har fått noen millioner nettopp til å dempe presset på organisasjonen der det trengs mest. Disse pengene skal vi disponere i nært samarbeid mellom arbeidsgiver og arbeidstaker – Arbeidstilsynets gjennomgang har gitt noen indikasjoner på hvordan de kan tenkes brukt. Midlene må fordeles både på fengslene og friomsorgen. Fjorårets styrking i friomsorgen med mange nye medarbeidere hjalp godt, men det er en økning i antall samfunnsstraffdommer og fortsatt stort arbeidspress mange steder.

Det skjer mye spennende i kriminalomsorgen nå. Det er den synkende soningskøen som lett får mest oppmerksomhet, og det er da også med stor glede vi ser at det går i riktig retning – og at det går raskt. Imidlertid skjer det også mye positivt av betydning for hverdagen til de som soner straff. For eksempel har arbeidsdriften på Hof fått tak over hodet – tenk på hva det betyr på en grå og kald høstdag. Mange flere får tilbud om skolegang under soningen. Vi styrker våre muligheter til å hjelpe den svært store gruppen av rusmisbrukere.

Kriminalomsorgens samlede budsjett vil for 2008 være på nesten 2,7 milliarder kroner. Vi skal også denne gangen vise at de store resursene vi har fra før og de friske midlene anvendes godt.

Kristin Bølge

Statsbudsjettet

I St.prp. nr. 1 (2007-2008), som ble fremmet for Stortinget 5. oktober 2007, foreslår regjeringen en bevilgning på om lag 2 696 mill. kroner til kriminalomsorgen i 2008. Dette er en økning på 11,2 % i forhold til saldert budsjett for 2007. Det er foreslått en bevilgning under kap. 430 Kriminalomsorgens sentrale forvaltning på om lag 2 504,6 mill. kroner, en økning på 10,3 % i forhold til saldert budsjett for 2007. Videre er det foreslått en bevilgning under kap. 432 Kriminalomsorgens utdannings-senter (KRUS) på 191,8 millioner kroner, en økning på 26,1 %.

Forslag til økt bevilgning skyldes i hovedsak forslag om 77 nye fengsels-plasser i 2008 og helårsvirkning for drift av nye fengselsplasser i 2007 (ca. 105 millioner kroner), igangsetting av landsdekkende prøveprosjekt med straffegjennomføring med elektronisk kontroll (40 millioner kroner), økte driftsrammer i kriminalomsorgen (20 millioner kroner), økt klasseopptak ved KRUS (36 millioner kroner) og økt bevilgning til ekstraordinært vedlikehold ved Ullersmo fengsel (20 millioner kroner).

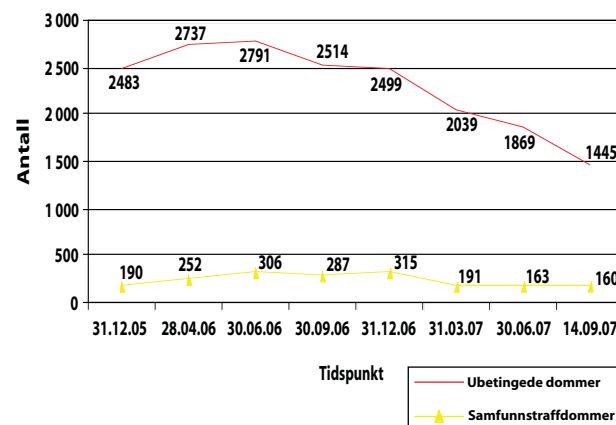
ØKT KAPASITET FOR STRAFFEGJENNFØRING

Gjennom flere år har det bygget seg opp en ubalanse mellom behov og kapasitet i kriminalomsorgen som har ført til kø for straffegjennomføring og mangel på varetektsplasser. Etter at nær 320 nye fengselsplasser er opprettet eller er underveis i 2006-2007, er køen for ubetinget fengselsstraff redusert fra 2791 pr. 30. juni 2006 til 1607 pr. 31. august 2007. Medio september 2007 var det om lag 1450 dommer i kø for ubetinget fengselsstraff.

Etter at kapasiteten ved friomsorgskontorene ble økt i budsjettet for 2007, er også køen på samfunnsstraff redusert fra 306 dommer pr. 30. juni 2006 til 163 dommer pr. 30. juni 2007. Medio september 2007 var køen for samfunnsstraff om lag 160 dommer.

Selv om utviklingen er positiv, er det fortsatt behov for ytterligere økt kapasitet før målet om å avvikle køen for straffegjennomføring og normalisere driften i kriminalomsorgen er nådd.

Kø for straffegjennomføring

I 2008 vil regjeringen bevilge 105 millioner kroner til helårs drift av de nye plassene i 2007 og etablere ytterligere 77 nye fengselsplasser:

- 10 forvaringsplasser i Trondheim fengsel.
- 11 plasser med høyt sikkerhetsnivå ved Ila fengsel, forvarings- og sikringsanstalt.
- 7 nye plasser, herav 2 plasser med høyt sikkerhetsnivå og 5 plasser

for 2008

med lavere sikkerhetsnivå ved Gjøvik og Vestre Slidre fengsel.

- 7 plasser ved Ravneberget fengsel (netto), herav 9 plasser med lavere sikkerhetsnivå ved Ravneberget fengsel. Bortfall av to plasser ved Sandefjord fengsel ved omgjøring til overgangsbolig.
- 7 plasser med lavere sikkerhetsnivå ved Vik fengsel.
- 20 plasser med lavere sikkerhetsnivå ved nytt fengsel på Evjemoen.
- 15 plasser med lavere sikkerhetsnivå ved etablering av overgangsbolig i Kristiansand.

Videre er det over Fornyings- og administrasjonsdepartementets budsjett foreslått 530 millioner kroner i 2008 til bygging av Halden fengsel som vil gi 251 nye fengselsplasser i 2010.

Forvaringskapasitet

For å ivareta behovet for forvaringskapasitet, vil ti av de 77 nye plassene bli forvaringsplasser. Disse plassene skal etableres i en ny avdeling ved Trondheim fengsel slik at kriminalomsorgen vil ha tre fengsler for forvaringsdomte: Bredtveit, Ila og Trondheim. Den nye forvaringsavdelingen ved Trondheim fengsel vil ikke være klar til bruk før i 2009, men fem plasser skal være på plass tidlig i 2008 ved at plasser med høy sikkerhet midlertidig gjøres om.

I dagens situasjon har kriminalomsorgen størst mangel på kapasitet på Østlandet og Vestlandet. Nye plasser ved Ravneberget fengsel, Ila fengsel, forvarings- og sikringsanstalt og Gjøvik og Vestre Slidre fengsler vil gi økt kapasitet og bedre situasjonen i Østlandsområdet. I tillegg vil Halden fengsel gi ytterligere 251 nye plasser i Region øst fra 2010. Vik fengsel vil gi økt kapasitet i Region vest. Behovet for fengselskapasitet på Vestlandet må ivaretas ved økt samarbeid på tvers mellom kriminalomsorgens regioner. Etablering av overgangsbolig i Kristiansand og etablering av nytt fengsel ved Evjemoen skal bidra til å bedre muligheten for progresjon i straffegjennomføringen i Sørlandsområdet. Omgjøring av Sandefjord fengsel til overgangsbolig vil også gi økt mulighet for progresjon i straffegjennomføringen. Innføring av straffegjennomføring med elektronisk kontroll vil gi økt kapasitet i alle kriminalomsorgens regioner.

KVALITET UNDER VARETEKT OG STRAFFEGJENNOMFØRING

Regjeringen har lagt vekt på at tiltakene også skal bidra til å styrke kvaliteten på straffegjennomføringen. Internasjonale erfaringer med straffegjennomføring med elektronisk kontroll er gode. Blant annet viser erfaringer fra Sverige at mulighet for å bruke elektronisk fotlenke hjemme i siste fase av en lengre fengselsstraff har minsket sannsynligheten for tilbakefall til ny kriminalitet.

Ved behandlingen av Ot.prp. nr. 31 (2006-2007) har Stortinget sluttet seg til regjeringens forslag til økt bruk av alternative straffegjennomføringsformer. I budsjettet for 2008 foreslås det bevilget 40 millioner kroner til igangsetting av landsdekkende forsøksprosjekt med straffegjennomføring med elektronisk kontroll. Prosjektet vil ha en kapasitet på 150 sett, og vil tilsvare om lag 130 fengselsplasser på noe sikt.

Kapasitetsutnyttelse

I en tid med kø for straffegjennomføring er det nødvendig å benytte all tilgjengelig kapasitet. Køen for straffegjennomføring har medført at kapasitetsutnyttelsen over en lang periode har ligget rundt 96 %. Dette er og har vært en belastning for bygningsmassen og de tilsatte som ikke kan opprettholdes over tid. Tiltak for å avvikle køen for straffegjennomføring vil legge grunnlag for at driften i kriminalomsorgen skal kunne normaliseres i 2009.

I statsbudsjettet for 2008 vil regjeringen bevilge 20 millioner kroner

mer til nødvendig vedlikehold ved Ullersmo fengsel og 20 millioner kroner ekstra til drift av kriminalomsorgen. Styrkede driftsrammer i kriminalomsorgen vil gi mulighet til å bedre kvaliteten i straffegjennomføringen. Bevilgningen vil bli disponert i dialog med regionene og de tilsattes organisasjoner der bruk av alenevakt, turnusordninger, bemanningssituasjonen og oppfølging av Arbeidstilsynets tilsyn fra 2006 vil bli vektlagt.

Rekruttering

Kapasitetsutvidelsene forutsetter rekruttering og utdanning av flere fengselsbetjenter. For å ivareta kriminalomsorgens behov for kvalifisert personell, foreslås det i 2008 å ta inn fire ekstraordinære klasser ved KRUS i tillegg til det ordinære opptaket på seks klasser. Det vil derfor bli et rekordhøyt opptak ved KRUS i 2008 med til sammen 250 nye aspiranter.

Å tilrettelegge for at fengselsbetjentutdanningen gjennomføres ved enkelte fengsler med lokal rekruttering, er viktig for å sikre nok fagfolk til fengsler der behovet er størst. To av klassene fra januar 2008 vil bli gjennomført som et desentralisert undervisningsopplegg ved Ravneberget fengsel og Åna fengsel etter tilsvarende modell som opptaket ved Kongsvinger fengsel. Departementet vurderer fortløpende behovet for aspirantopptak ved KRUS og om det skal igangsettes flere desentraliserte undervisningsopplegg.

Innenfor rammen av frihetsberøvelsen har innsatte og domfelte den samme rett til tjenester og tilbud som befolkningen for øvrig. Også bevilgningene til opplæring, helsetjeneste, bibliotekjeneste og preste-tjeneste for innsatte på Kunnskapsdepartementets, Helsedepartementets, Kultur- og kirke departementets budsjetter foreslås økt.

Rus

En stor andel av kriminalomsorgens målgruppe er personer med rusmiddelproblemer. Det er behov for å styrke behandlings- og rehabiliteringstilbudet til innsatte og domfelte. I budsjettet for 2007 er det bevilget 5 millioner kroner til å opprette rusmestringsenheter i Bodø, Stavanger og Ravneberget fengsler. Enhetene er styrket med både fengselsfaglige stillinger og kompetanse fra spesialisthelsetjenesten og skal gi innsatte bedre mulighet for rusbehandling og rehabilitering i fengselet. Etablering av rusmestringsenheter skal også fremme innsattes mulighet til å gjøre seg nytte av straffegjennomføring etter straffegjennomføringsloven § 12 i behandlings- eller omsorgsinstitusjon.

Fordi mange fengselsstraffdomte strever med flere og sammensatte problemer, er § 12 et viktig tiltak i forbindelse med individuell rehabilitering av den domfelte for dermed å forebygge ny kriminalitet. I budsjettforslaget for 2008 foreslås det bevilget en million kroner til økt bruk av straffegjennomføring etter § 12, primært for kvinner.

KrAmi

Det vil i 2008 bli tatt initiativ til etablering av to prosjekter etter KrAmi-modell. Det ene er en utvidelse av "Tenk Tryggleik" i Årdal slik at fengsel og friomsorgskontorene også deltar aktivt. Det andre er i Rogaland. Erfaringene fra prosjektene vil bli benyttet i departementets videre arbeid med innføring av en tilbakeføringsgaranti. Tilbakeføringsgarantiens tilbud og forpliktelser i løslatelsesfasen vil være tema i kriminalomsorgsmeldingen som skal komme i 2008. ○

Stortingsmeldingen akkurat nå

Vi skriver september og arbeidet med stortingsmeldingen skrider fram. Den åpne prosessen som Statsråden la opp til, nærmer seg nå slutten. Den endelige avslutningen blir Justisdepartementets årlige konferanse ETHOS som i år finner sted 23 november med meldingen som hovedtema.

Av seniorrådgiver Inger Marie Fridhov, Kriminalomsorgsavdelingen

Nå er skole-elever hørt, studenter har sagt sitt, tenke- og tappetårn har sittet sammen og levert forslag, og nylig leverte de åtte arbeidsgruppene sine rapporter. Mange er fornøyd med at de er invitert til å si og mene noe, mens andre, kanskje særlig blant ansatte, ikke har kjent seg inkludert i prosessen.

Når dette nummeret av Aktuelt foreligger, ligger imidlertid alle rappor-

Norgeshistoriens lengste Trondheim - Vadsø 410 mil tur – retur

- Vi kom av gårde fra Trondheim fengsel kl 0700 om morgenen. På dette tidspunkt var det fire innsatte med, én skulle av i Mosjøen. Det var med tre betjenter som skulle ta toget tilbake til Trondheim fra Mosjøen samme dag, i tillegg til vi fem som skulle være med hele veien, forteller førstebetjent Per Atle Iversen, Trondheim fengsel.

75 mil skulle vi tilbakelegge denne dagen. Etappen til Mosjøen gikk veldig greit. Der ble vi tatt vel i mot, innsatte fikk mat og luft, vi fikk mat, kaffe og wienerbrød. Det var 29 grader, vi prøvde solplassen til betjentene, men måtte kapitulere i varmen. Vi satte kursen mot Bodø fengsel der de innsatte skulle overnatte. Fremme i Bodø kl 2000. Innsatte ble levert for natten, arbeidsdagen vår var slutt kl 2030. Vi var slitne etter en lang tur der man må være på vakt. Det måtte jo være en grunn til at disse innsatte ikke skulle eller kunne bli transportert på en annen måte.

Torsdag 5. juli: Bodø - Tromsø

Vi henter de innsatte tidlig i Bodø fengsel, vi skal kjøre 56 mil til Tromsø fengsel. På denne strekningen var det mange turister og biler som kjørte sakte for å se seg rundt. Dette gjorde at turen tok ekstra lang tid. Senere på dagen viste det seg at Tromsø fengsel var fullt, men de hadde ordnet plass i arresten i Tromsø. Vi kjørte litt fram og tilbake før vi fant frem. Først skulle de innsatte inn til fengselet for å få mat, dusje, luften og røyke. Etter at de var ferdig med det, kjørte vi dem til arresten i Tromsø, der de fikk en noe merkelig mottakelse, men greit nok. Det ble en sen kveld, kl. 2130 var vi ute av arresten. Rett på hotellet, mat og i seng.

Tromsø - Vadsø

Fredag 6. juli: Skuffelsen var stor når vi omtrent måtte sloss om maten mot tyske eldre turister på hotellet. Innsatte hentet grytidlig, vi skulle tross alt til Vadsø fengsel. "Bare" over 90 mil. Transportfører taster inn Vadsø på GPS'n og setter i marsj. Men plutselig nærmer vi oss finskegrensa her midt på vidda? Vi finner ut at GPS velger den korteste veien, som er gjennom Finland, men vi har ikke myndighet til å kjøre fangetransport gjennom andre land. Vi må snu og mister én time. De innsatte fikk ikke med seg så mye av dette, for Smalø var midt i O-fagstimen med dem. På leksjonen sto norsk krigshistorie. Han hadde i hvert fall ikke sovet i o-fagstimene på skolen.

I Lakselv måtte vi stoppe for å spise middag. Vi fant et gatekjøkken og gikk inn i uniform for å bestille mat. Den eldste av de to lystige finnmarkingene bak disken spør om vi er kommet for å hente hans kollega og peker på en kortvokst fyr. Vi sier for spøk at han kan vi ta med. Men

Fra venstre, aspirantene Øystein Celius og Per Egil Riddervold, ekstrabetjent Andreas Westvik og førstebetjent Svein Olav Smalø. (transportfører PA Iversen bak kamera).

den kortvokste forandrer ansiktsuttrykk og sier at han ikke blir med uten en fight. Iversen ler og sier at vi er fem og du er en. Da ber den kortvokste oss om å hente en til så vi blir seks. – Så skal jeg banke dere alle og stable dere opp bak husveggen.

De innsatte trodde vel at de hadde kommet halvveis til himmelen – de fikk lov å velge fra menyen. Franskmannen valgte å prøve finbiff, mens grekeren og bosnieren valgte kebabtallerken. Fra matfatet og rett i bilen. Nå skulle vi til Vadsø. Vel fremme i fengselet kl 2400. Innsatte skrevet inn og melding sendt til sjefene om oppdrag utført. Kl 0030 sitter vi i en sofagruppe på hotellet. Vi er meget fornøyd, men dønn slitne. Gruer oss litt for den lange tilbaketuren, men damen i resepsjonen kan love oss egg og bacon til frokost, noe verken hotellet i Bodø eller i Tromsø kunne skilte med.

Vadsø - Narvik

Lørdag 7. juli: Frokost kl 0730, egg og bacon, deilig. Bra start for noen som skulle kjøre langt. Men denne gangen gjennom Finland, ikke fordi det var så veldig mye kortere, men fordi veiene var mye bedre og farts-

tene både på Intranett og på www.regjeringen.no. Rapportene kan betraktes som en del av det råmateriale meldingen skal baseres på. Rapportene fra tenke- og tappetårnene vil også være et slikt "råstoff". Utvalg og bearbeiding er en omfattende oppgave for Kriminalomsorgsavdelingen, og hvilke forslag som blir med i den endelige meldingen, er opp til statsråden og regjeringen.

Men før så langt kommer, er det nå mulighet for alle til å uttale seg og

mene noe. Vi håper at det vil bli diskusjonstema både på personalmøter og i "korridorene". KOA og skriveteamet ser med glede fram til synspunkter og argumenter for og/eller imot det som hittil har kommet fram. Det er et godt prinsipp at jo bedre belyst en sak er, desto større mulighet for et godt resultat.

Vi ser fram til at folk i etaten vil være med å "belyse" den i tiden som kommer. ○

fangetransport?

grensa høyere. Vel fremme i Narvik kl 2200.

Narvik - Trondheim

Søndag 8. juli: Frokost kl 0730, avgang 0800 sharp. Nå skulle vi hjem. Vi blir enige om færrest mulig stopp. Det var uansett over 90 mil å kjøre. Vel fremme i Trondheim fengsel kl 2200.

Norgeshistoriens lengste fangetransport i bil, tror vi

Dette var kanskje en tur mange kunne tenkt seg å ha vært med på. Vi har selvfølgelig sett mye av Norge. Vi har vært i en del av landet som vi ikke har vært i før. Kanskje vi har sett

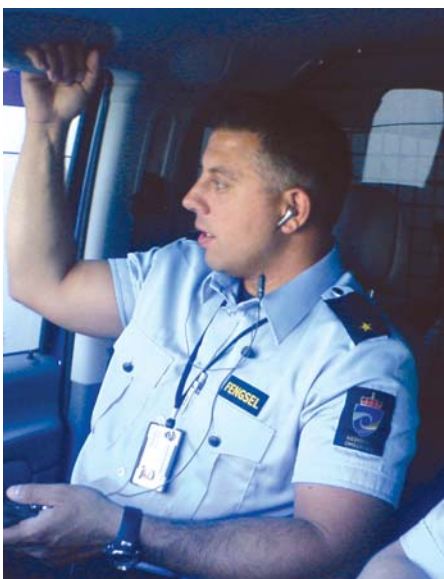
deler av Norge vi muligens ikke ville sett i løpet av livet ellers! Men man må ikke glemme at man faktisk har vært på jobb hele tiden. De få timene vi hadde fri, så spiste vi eller sov vi. Vi kjørte tross alt 410 mil på 5 dager. Hvis du velger å kjøre nedover Europa fra Trondheim, kommer du langt ned i Sør-Italia og hjem igjen på rundt 400 mil. Og for de som er glad i penger, så er transport dårlig betalt. Sjekk selv, tror dere blir utrolig overrasket over hvilke dårlige ordninger vi i kriminalomsorgen har på sånt.

Vi fem som kjørte disse 410 milene sammen, sitter i hvert fall igjen med et minne for livet.

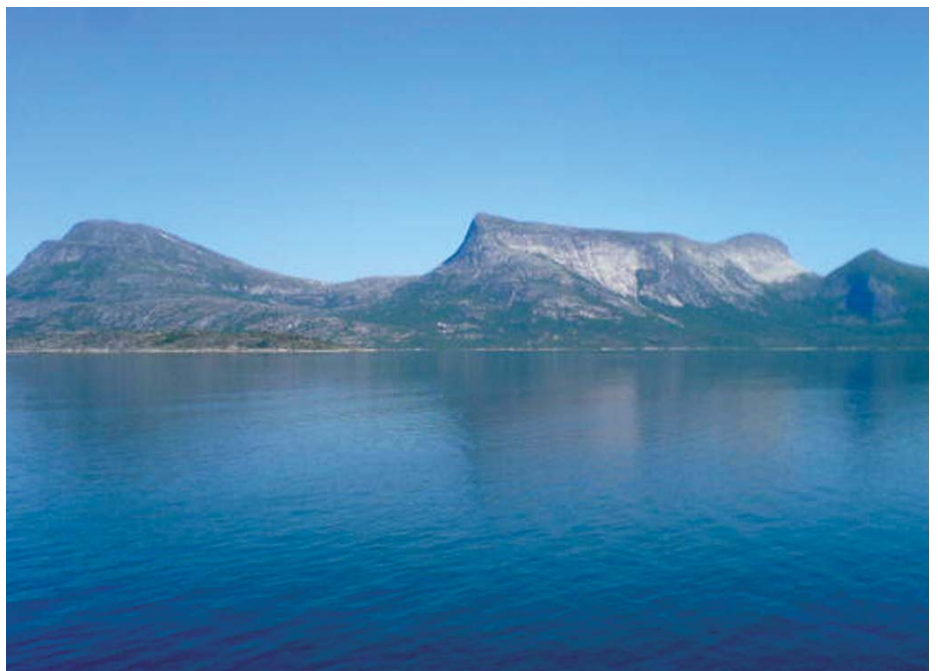
Vi gjorde noe helt spesielt i våre egne øyne, noe litt "sprøtt"!

Håper disse ordene fra oss bidrar til å gi alle våre arbeidskolleger en liten innsikt i hva det var vi gjorde i disse fem dagene.

Med vennlig hilsen
Andreas Westvik, ex-betjent
Per Egil Riddervold, aspirant
Øystein Celius, aspirant
Svein Olav Smalø, førstebetjent
Per-Atle Iversen, førstebetjent, transportfører
○

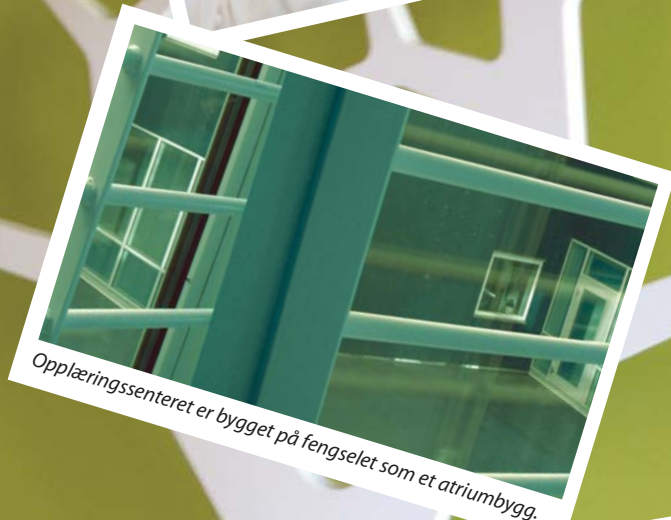
Transportfører, førstebetjent Per-Atle Iversen i telefonisk kontakt med ett av de mange politidistriktene som skulle informeres om at vi var i deres distrikt.

Helhet og samarbeid - Opplæringscenter på Ila er åpnet

Lærer Tove Asker i restaurant og matfag hadde god grunn til å være stolt over maten som de tre elevene hennes hadde laget til åpningsseremonien, nydelige tapas, og hvordan elevene fulgte opp gjestene.

Opplæringscenteret er bygget på fengselet som et atriumbygg.

Dekorasjon, ja slik oppleves den, men det er en stumtjener eller knagg.

Innføringen av forvaringsordningen og dagens krav til sikkerhet og kvalitet på innholdet i soningen, har medført store ombygginger på Ila.

Tekst og foto: Grethe Rødskog Fodstad, KSF

For et par år siden sto aktivitetsbygget med blant annet gymsal, scene og bibliotek klar. Nå er den lange ventetiden på å flytte ut av trange og mørke skolelokaler over. Ved å øke elevkapasiteten til rundt 45 og bygge lokaler for programvirksomheten i flukt med skoleavdelingen og med arbeidsdriften tett på, er situasjonen for innsatte og ansatte ved Ila og ved Rud videregående skole blitt slik alle ønsker den skulle være. Her følger elevene individuelle studieopplegg i praktiske lokaler liknende en moderne arbeidsplass. Man regner med at nærmere $\frac{3}{4}$ av de innsatte på Ila vil være innom dette bygget i løpet av en dag. Det 67 år unge fengselet er klar til en ny og vital periode med denne helt sentrale delen ikledd friske og spenstige farger og med mye lys og luft. Og som de innsattes tillitsvalgte sa i sin hilsmingstale: Jeg føler glede ved å studere her.

Fengselsleder Knut Bjarkeid, Ila, direktør Alf Raaum, Kriminalomsorgen region nordøst, justisminister Knut Storberget og direktør Øivind Christoffersen, Statsbygg etter nøkkelstafetten.

Umiddelbar soning

Den nye ordningen der domfelte selv kan be om å starte soningen umiddelbart, begynner å bli kjent blant de som venter på å få sonet dommen.

Av assisterende regiondirektør Jan-Erik Sandlie, Kørprosjektet

Kriminalomsorgens sentrale forvaltning formaliserte ved brev av 26. juni 2007 en ny ordning der det åpnes for at domfelte som venter på soningsplass, kan ta direkte kontakt med kriminalomsorgen og avtale et umiddelbart tidspunkt for avsoning av dom.

Gjennom denne ordningen kan domfelte som blir idømt kortere fengselsstraffer slippe å vente i lang tid i soningskø. For kriminalomsorgen kan ordningen medføre at ledig kapasitet i åpne fengselsanstalter blir utnyttet bedre.

Fordi det gjerne er flest ledige plasser i fengsel med lavere sikkerhetsnivå, retter ordningen seg som hovedregel mot dommer der soningstiden for ubetinget fengselsstraff er på 90 dager eller mindre, og der den domfelte er vurdert egnet for soning i fengsel med lavere sikkerhetsnivå. Det er imidlertid åpnet for at også dommer med noe lenger soningstid i enkelte tilfeller kan omfattes. Domfelte må i tillegg eventuelt være villig til å reise til et fengsel som ligger langt fra hjemstedet.

Det er kriminalomsorgens regioner som kan inngå avtale med domfelte om umiddelbart tidspunkt for soning.

For å gjøre ordningen kjent hos de domfelte er det utarbeidet en egen informasjonsbrosjyre som er sendt domstoler, politi og kriminalomsorgens enheter. I tillegg er informasjonen tilgjengelig på www.kriminalomsorgen.no.

Det er bra å kunne konstatere at ordningen begynner å bli kjent blant de domfelte og at samtlige regioner har hatt flere henvendelser fra domfelte som har ønsket å starte soningen umiddelbart. På en møte mellom regionenes domskoordinatorer i midten av september ble det rapportert at mellom 40 og 50 domfelte foreløpig har tatt kontakt for å få sone dommen umiddelbart. ○

Fungerende driftssjef Tine Takla med puten saksen lå på før justisminister Knut Storberget tok den for å klippe snoren foran opplæringscenteret.

Dagens seremonimester, fungerende fengselsinspektør Mette Kampenhaug og leder av skoleavdelingen, Ingunn Etrheim, Rud videregående skole. De står foran opplæringskjøkkenet. Dette arealet var tidligere en del av det store metallverkstedet.

Dramalærer Erle Skaar slapper av etter at hennes elever på glimrende måte hadde underholdt med glimt fra dette skoleårets kommende revy. Her i samtale med statsråden.

Facebook og andre sosiale nettverk

Facebook og andre nettverk på Internett får stadig flere brukere, også i offentlig sektor. Etter hvert er mange opptatt av de sikkerhetsmessige utfordringer som bruk av slike nettverk kan medføre. Hva mener man i kriminalomsorgen om dette?

Seniorrådgiver i Kriminalomsorgens sentrale forvaltning, Finn Grav, jobber med sikkerhets spørsmål. Han understreket at kriminalomsorgen har flere sikkerhetsutfordringer, men mener det er grunnlag for å følge utviklingen. - Jeg mener det er all grunn til å advare mot manglende sikkerhetsbevissthet ved bruk av Facebook. Dette er et synspunkt som deles av både politiet og nasjonal Sikkerhetsmyndighet. Informasjon om personer, deres aktiviteter, interesser, forbindelser – som i tillegg beskriver arbeidsoppgaver og forhold til arbeidsgiver – letter et eventuelt kartleggingsarbeid for de som har interesse av å foreta dette. Det har allerede forekommet at sensitiv informasjon er publisert i Facebook, men jeg kjenner ikke til at det har skjedd for kriminalomsorgens område, sier Finn Grav.

Tjenestemannsorganisasjonen KY

- Ansatte i kriminalomsorgen bør være opptatt av sin egen og andres sikkerhet. Som bruker av ulike nettsamfunn selv har jeg sett at mange er relativt ukritiske til hvilke opplysninger og bilder som legges ut på nettet. Opplysninger som kan brukes av andre for å ramme nettbrukeren negativt sosialt, økonomisk eller i relasjon til eventuelle arbeidsforhold. KY har sin egen gruppe på Facebook, sier rådgiver Knut Ellstrøm i KY/STL. - Her kan kolleger møtes og diskutere fag og arbeidsforhold. Brukeren av slike grupper eller andre sosiale nettsamfunn må være oppmerksom på at nettfokusering av privatliv også medfører risiko: Risiko for at klienter eller tidligere klienter kan bruke opplysninger til press eller trusselsituasjoner.

Risiko for at opplysninger brukes til sosial isolasjon, mobbing, trakassering og utfrysing.

Risiko for at noen bruker opplysningene i vinnings hensikt.

Risiko for at arbeidsgivere bruker opplysninger for å hindre personer i å bli ansatt, avansere, i lønnsutvikling eller i å bli tildelt interessante arbeidsoppgaver.

KY oppfordrer derfor nettbrukere til å være svært kritisk til hva som legges ut på nett. Ved siden av Datatilsynets anbefalinger, bør man ikke legge ut opplysninger og bilder som man ikke ellers ville kunne vise til klienter, venner, arbeidsgivere eller en ukjent person på gata. Vis nettvett!

Hovedverneombud Mette Salicath og forbundsleder Geir Bjørkli, NFF

Tjenestemannsorganisasjonen NFF

En ukritisk bruk av Facebook hvor deltakerne identifiseres som ansatt i kriminalomsorgen og hvor for eksempel arbeidsstedet framkommer, representerer en sikkerhetsrisiko for den enkelte, mener forbundsleder Geir Bjørkli, NFF. - Det er eksempler på at ansatte framstår avbildet i uniform og med navn. Dette er sannsynligvis ikke ulovlig i dag, men vi bør drøfte om det bør lages regler for dette slik at ansattes personlige sikkerhet ikke svekkes.

Det er ingenting i veien for å delta i samtalefora i et lukket nettverk hvor man for eksempel diskuterer faglige spørsmålet, men man bør hele tiden ha sikkerheten og personvernet for øye. Problemet er at omtrent enhver opplysning kan brukes av den som er interessert nok i å skaffe seg informasjon.

Derfor mener jeg det er grunn til å advare mot at bruk av Facebook eller lignende nettverk og hvor tema er kriminalomsorgen som arbeidsplass. Og når kriminalomsorgen skal revidere sine yrkesetiske retningslinjer vil det være naturlig å ta inn dette tema. Men uansett regler og retningslinjer; internett som kommunikasjonskanal er vanskelig å regulere. Til sist er det den enkelte bruker som må vise personlig ansvar for seg og sine kolleger, sier Geir Bjørkli.

Uniformsutvalget, endelig oppnevnes det igjen

Arbeidsgruppen som ble nedsatt for å evaluere uniformsutvalget og se nærmere på uniformsutvalgets fremtidige rolle - lage forslag til mandat og sammensetning av utvalget, leverte sin innstilling i vår.

Innstilling fra gruppen har vært på høring. Høringen viste bred enighet om gruppens forslag, men noen justeringer ble påpekt. Justert mandat og sammensetning har vært drøftet med tjenestemannsorganisasjonene.

I tråd med brev fra KSF av 10. september opp-

nevner KSF, regionene, lokalt nivå, NFF, KY snarest sine medlemmer i gruppen og KRUS sin observatør til gruppen. I tillegg er sentralt hovedverneombud medlem.

Gruppens første møte er berammet til 22. oktober. Viktige saker som ferdigstilling av uniformsreglementet, ivareta utvalgets utvidede område som er å bidra til at det benyttes ensartet verne- og sikkerhetsutstyr, samt vurdering av innkomne forslag, er noe av det uvalget skal ta fatt på.

Ny statistikk fra SSB:

Statistikken over straffereaksjoner for 2006 viser at flere kvinner enn tidligere straffes. Det ble ilagt totalt 347 000 straffereaksjoner i 2006, en økning på 9,7 prosent fra året før. Antall straffereaksjoner for forbrytelser gikk ned med 0,6 prosent, mens straffereaksjoner for forseelser økte sammenlignet med 2005.

på nett – grunn til å være forsiktig?

Hovedverneombudet

- Det er en målsetting at alle ansatte i kriminalomsorgen skal være trygge, at ingen skal utsettes for uheldige belastninger som følge av den jobben de har, sier sentralt hovedverneombud i kriminalomsorgen, Mette Salicath. - Arbeidsgiver kan bidra mye i forhold til dette, men det står igjen en god porsjon til oss selv enten vi er på jobb eller har fri. Som ansatte i kriminalomsorgen må vi tenke egensikkerhet også i forhold til de valgene vi gjør på "privaten". Som hovedverneombud har jeg ingen bestemt oppfatning av om vi som ansatte bør kunne være en del av et eller flere nettbaserte sosiale nettverk eller ikke, men jeg oppfatter at det kan ligge noen risikoelementer i muligheten for at andre kan bruke informasjon som vi legger ut om oss selv på slike nettsteder på måter som ikke var tilsiktet når vi la det inn.

Selv om det er regler for personvern for mange av nettstedene, betyr ikke dette at alt er greit i forhold til etterlevelse av dette, for den som leser reglene, eksempelvis på Facebook, vil se at de forbeholder seg retten til å endre personvernpolicy når de selv ønsker. I tillegg må du huske at opplysningene du legger inn i prinsippet vil ligge der i uoverskuelig fremtid, både data om deg selv, din familie og venner – og relasjonene mellom dere. I tillegg blir alle dine kommentarer og synspunkter liggende tilgjengelig, også etter at du selv har endret mening. Dette er informasjon som kan være interessante eksempelvis for kommersielle aktører og kriminelle. Og det er her kimen til risiko for deg og eller dine kolleger ligger – noen kan velge å bruke det du og eller dine venner har lagt inn med "skumle hensikter". Jeg vil anbefale alle som ønsker å være en del av et nettsamfunn å gjøre veloverveide valg av sosiale nettverk, akkurat som når du velger

venner ellers. En god tommelfingerregel kan være å lytte til de rådene som Datatilsynet gir:

1. Undersøk om nettsamfunnet har en personvernpolicy før du melder deg inn. Ta aktiv stilling til den!
2. Sett deg inn i avkrysningsvalg du har for å beskytte dine opplysninger. Ta deg tid til å teste ut hvordan de ulike profilmstillingene virker i praksis.
3. Gi ikke fra deg hele e-postadresseboka til aktørene bak nettsamfunnet, og i alle fall ikke passordet til din e-postkonto, slik Facebook faktisk oppfordrer til ved registrering. I tillegg til at det er uklokt er det trolig også i strid med de avtalevilkårene du har inngått med leverandøren av din e-postkonto.
4. Benytt en e-postadresse du uten større bryderi kan erstatte dersom du senere skulle oppleve å bli utsatt for spam, eller andre uønskede henvendelser via e-post.
5. Du er selv ansvarlig for all informasjon du legger ut på profilen din. Legg ikke ut bilder eller personopplysninger om andre uten først å ha spurt dem om lov.
6. Vær forsiktig med å legge ut opplysninger om politisk oppfatning, tro og seksuell legning. Dette er i norsk og europeisk personvernlovgivning regnet som sensitive personopplysninger. Det du ikke ville sagt om deg selv eller andre i en større forsamling av kjente og ukjente personer i den fysiske verden, bør du heller ikke publisere på Internett. Opplysninger du gir i "fortrolighet" til venner på din profil, kan lett bli klippet ut og benyttet i helt andre sammenhenger.
7. Sjekk om de som står bak nettsamfunnet kan bistå deg med å få fjernet krenkende bilder og personopplysninger. Bruk den muligheten om du finner åpenbart krenkende og sjikanerende innhold.

Knut Ellstrøm, KY/STL

Dersom innholdet er så ekstremt at det må fjernes raskt bør du kontakte politiet på hjemstedet ditt.

8. Sjikane, trusler og spredning av andres personopplysninger på Internett kan være straffbart. Straffeloven, åndsverksloven og personopplysningsloven, er tre lover som regulerer disse forholdene. [O](#)

Straffereaksjoner 2006

- av Kristin Bilberg, Analyseenheten i Justisdepartementet

7,9 prosent av befolkningen over 15 år ble ilagt straffereaksjon i løpet av 2006. Andelen menn som ble straffet for forbrytelser gikk ned med tre prosent, mens syv prosent flere kvinner ble ilagt straffereaksjon. Kvinneandelen ble som en følge av dette på 15,5 prosent. I all hovedsak ble den samlede økningen av kvinnes straff forårsaket av reaksjoner mot narkotikaforbrytelser og vinningsforbrytelser. Av personer bosatt i Norge som ble straffet for forbrytelser i 2006, bodde 16 prosent i Oslo. Vest-Agder og Oslo ligger på topp med hensyn til antall straffede per 1000 innbyggere med 9,1. Landsgjennomsnittet er 6,9 innbyggere per 1000 innbyggere.

Gjengangere

13 prosent av de totalt 298 000 straffede fikk mer enn én reaksjon i 2006. 7200 personer ble straffet tre eller flere ganger i løpet av samme år. Menn og yngre personer er overrepresentert når det gjelder å få flere reaksjoner.

Økning i antall straffereaksjoner for narkotikalovbrudd
Narkotikaforbrytelser var hovedlovbrudd i 13 200 straffereaksjoner i 2006. Dette er en økning på seks prosent i forhold til 2005. Straffereaksjoner for økonomiske forbrytelser og andre vinningsforbrytelser sank med henholdsvis 11 og 4 prosent fra sist år. Reaksjoner mot voldsforbrytelser gikk ned med 6 prosent, mens antall straffereaksjoner for seksualforbrytelser er lik som i 2005 (700 straffereaksjoner).

Nytt etatssystem!

Alle vil ha det... men hva koster det, og hva vinner vi på det?

Gro Fjellbu Øi intervjuet av Grethe Rødskog Fodstad

Gro, du er ny i kriminalomsorgen, faktisk ny i staten også, og fra 1. mai i år prosjektleder for prosjektet Nytt etatssystem kriminalomsorgen (Nek). Kan du si litt om deg selv og hvorfor du begynte hos oss?

Det var en triggende stillingsannonse som fanget min oppmerksomhet! Der sto det utlyst en jobb som prosjektleder i en del av samfunnet vårt som jeg så å si ikke visste noe om, men som "alle" tenker på som så viktig. Å bidra til et tryggere samfunn. Det høres lett "flosklete" ut, men sånn var det nå. Annonseren beskrev en jobb i et prosjekt som dreide seg om å utvikle IT-systemer og arbeidsprosesser som skulle gjøre kriminalomsorgens ansatte bedre rustet til å gjøre jobben sin, og dermed få utnyttet sitt potensial bedre. Helhetsperspektivet på organisasjon, prosess og teknologi, syntes jeg er veldig motiverende. Selv har jeg jobbet mange år som både prosjektleder og prosjektmedarbeider på ulike nivåer og i ulike deler av Telenor. Det har ofte vært for prosjekter som nettopp har dreid seg om å utvikle eller forbedre arbeidsprosesser og måter arbeid organiseres og utføres på, og hvor IT-verktøy har vært en del av det.

Gro Fjellbu Øi,
prosjektleder, KSF

Nek er ikke et lite prosjekt! Særlig er det vel det faktum at det vil koste en god sum penger, som vekker mye oppmerksomhet. Mange av oss sitter med minner og forestillinger om store IKT-prosjekter og andre prosjekter som har gått på enorme overskridelser.

Hva tenker du om det?

Jeg har mange tanker om det! Felles for alle disse prosjektene, var uansett at de var basert på et helt reelt behov. Et behov for noe nytt, for noe bedre, noe mer tidsriktig eller en bedre utnyttelse av ressursene. De var ganske enkelt opplevd som nødvendige. Selv om estimatene var høye, og totalsummen enda høyere. Derfor ble de en realitet. Nytt etatssystem i kriminalomsorgen er også nødvendig. Det er nødvendig for at kriminalomsorgen skal leve opp til sine ambisjoner. Det som derimot er usikkert er hva slags løsning vi til syvende og sist skal ha, hvordan vi får dette til, og hva det vil koste, og hva vi vil tjene på det. For å sikre oss at vi nå tar de rette beslutningene og har god kontroll på både kostnadsbilde og nytteeffektene av dette, er vi nå inne i en omfattende kvalitetssikringsprosess. Det at vi skulle bli gjenstand for dette, ble klart på senvinteren, og har endret rammebetingelsene for prosjektgjennomføringen en hel del.

Arnfrid Arthur, KSF

Jeg har hørt om KS1 og KS2-prosessen. Kan du forklare hva det er?

KS1 og KS2 er en kvalitetssikringsordning som Finansdepartementet innførte i år 2000 for å sikre store, statlige investeringsprosjekter. Bakgrunnen var at man opplevde lav grad av måloppnåelse, kostnadsoverskridelser og forsinkelser. Dette ga et behov for å forbedre styringen av statlige investeringer. Prosjektet vårt er en del av programmet Elektronisk samhandling i justissektoren, og hele det programmet er underlagt KS1 og KS2-prosessen. KS1 dreier seg om å foreta det riktige strategiske valget, velge riktig konsept, mens KS2 er et mer taktisk grep, hvor man kvalitetssikrer selve prosjektet. Både KS1 og KS2 skal kvalitetssikres av eksterne selskaper, som utfører kvalitetssikringen i henhold avtale som er inngått med Finansdepartementet. Gjennom KS1 og KS2 er vi sikret at vi utarbeider et godt beslutningsunderlag. Dette skal bestå av beskrivelse av behovet, konsekvensene av ulike valg, kostnader og gevinster, og hvordan det skal finansieres. Det beste for samfunnet, er poenget. Mest mulig riktig bruk av skattepenger. Prosessen skal sikre at man beregner kostnader og gevinster også for borgerne. Det skal være et samfunnsøkonomisk perspektiv i KS1, mens i KS2 skal det være et prosjektstyringsperspektiv. KITT har så langt beregnet kostnadene, Nek har sett på nytteeffektene, og nå skal nytteeffektene kvantifiseres til et beregnet gevinstpotensial. Deretter foretas det beslutning!

Geir Anders Glatvold, Oslo friomsorgskontor,

Men betyr det at prosjektet kan bli stoppet?

Selvfølgelig! Alle prosjekter kan stoppes! Men det håper og tror jeg da virkelig ikke! I all prosjektgjennomføring har man en rekke beslutningspunkter. I prosjektens tidlige faser skyter man dem lett ned, det er faktisk viktig å gjøre det. I senere faser av prosjekter, blir det vanskeligere og vanskeligere. Å jobbe i prosjekt, er derfor alltid høyst usikkert! Men, det er virkelig bare positivt at vi skal kjøre KS1 og KS2-prosessen. Disse prosessene sørger ikke bare for vel gjennomtenkte og funderte initiativer og løsninger å velge mellom, men også for en toppforankring for de initiativene man velger å gjennomføre. Faktisk en forankring gjennom beslutningstaking på stortings- og regjeringnivå. Tenk så godt fundert prosjekter man da får for gjennomføring!

Det vi skal gjøre nå i KS1, med beregning av gevinster, er spennende, og også litt smertefullt. For hva koster en stykk straffegjennomføring? Hva koster det å administrere besøk til en innsatt? Sjekke kontoen? Kartlegge på nytt og på nytt? Hva koster samhandling slik den skjer i dag? Hva koster beslutninger hvis de fattes på sviktende underlag? Hva koster i det hele tatt måten vi jobber på, og hva kan vi vinne på å automatisere arbeidsprosesser som i dag er manuelle? Og hva vil det koste oss å ikke bli med på den veien som er lagt gjennom eNorge 2009?

For å få et godt nok bilde av dette, må vi se på dagens arbeidsprosesser. En stor utfordring, ettersom disse godt kan variere en hel del mellom fengsler og friomsorgskontorer! Finnes det da en felles sannhet? Det blir vår utfordring; å finne en generisk prosess. Vi har allerede fått et glimt av utfordringene. I vinter ble det utført en kartlegging av

opplevde utfordringer, gevinstmuligheter og behov for IT-støtte i straffegjennomføring og administrative prosesser, ledet av direktør Bjørn Krogsrud, Region sør. I løpet av sommeren, har seniorrådgiver Arnfrid Arthur fra KSF, hatt ute en forespørsel til regionene om tidsbruk på noen utvalgte tjenesteområder. Tallene har kommet inn de siste dagene, og angir hvor det kan være hensiktsmessig å se nærmere på potensielle gevinstmuligheter. For å beregne mulige gevinster kan man med fordel også se på andre virksomheter og hvilke effekter de har hatt av tilsvarende løst gjennom IKT og arbeidsprosesser. Også det en utfordring i en virksomhet som innad har slike ulikheter. For hva blir da gevinsten? Ikke desto mindre er det nødvendig. Ikke bare for å beregne gevinster, men for endring. Endring kommer gjennom å kjenne seg selv, erkjenne behovet for endring og stå i det når det butter. Det gjelder også for organisasjoner.

Det høres ut som det er gjort noen endringer i prosjektet siden sist?

Ja det er det, og det har vi gjort fordi vi har lagt noen oppgaver bak oss, og står foran noen nye. Blant annet er kravspesifikasjonsarbeidet så å si ferdig. Jeg får vel legge til ferdig for første runde, for løsningen er selvføl-

gelig beskrevet på et høynivå nå, og skal gjennom flere høringer, forankringer og beslutninger. Dette arbeidet går nå inn i et kontrollert endringsregime, ledet av Astri Verdal som er prosjektets hovedarkitekt og leder for delprosjekt Arkitektur.

Delprosjekt Anvendelse, som til nå har hatt ansvaret for funksjonelle krav, er nå slått sammen med delprosjekt Virksomhetsutvikling, og heter nå Virksomhetsutvikling og Brukermedvirkning. Dette ledes av Bjørn Krogsrud med god støtte i sin assisterende delprosjektleder Petter Dalen, fengselsbetjent ved Indre Østfold fengsel Alle prosjektmedarbeiderne i de to delprosjektene er derfor nå inne i dette nye delprosjektet, sammen med delprosjektene ESAK og Kartlegging, som i en viss grad allerede fungerte som ett felles delprosjekt. Hovedtyngden av arbeidet her fremover vil dreie seg om å kartlegge arbeidsprosesser som underlag for gevinstanalyser, men også for involvering og senere for endring. I tillegg er det jo blitt ansatt en jurist, som vil ha et særskilt ansvar for problemstillinger knyttet til behandling av personopplysninger. Styringsgruppen er også endret noe. Nå er det kun to regionsdirektører der, Per Sigurd Våge fra Region vest og Gudmund Idsø fra Region sørvest, ellers ingen endringer. Vi har

Arne Støvland og Stein Olav Sletten, begge KITT

derimot en oppgave nå med å informere og forankre prosjektets saker gjennom etatsledermøtene.

Ellers er det ingen store endringer. Men vi trenger en kommunikasjonsansvarlig! Så hvis du vet om noen...

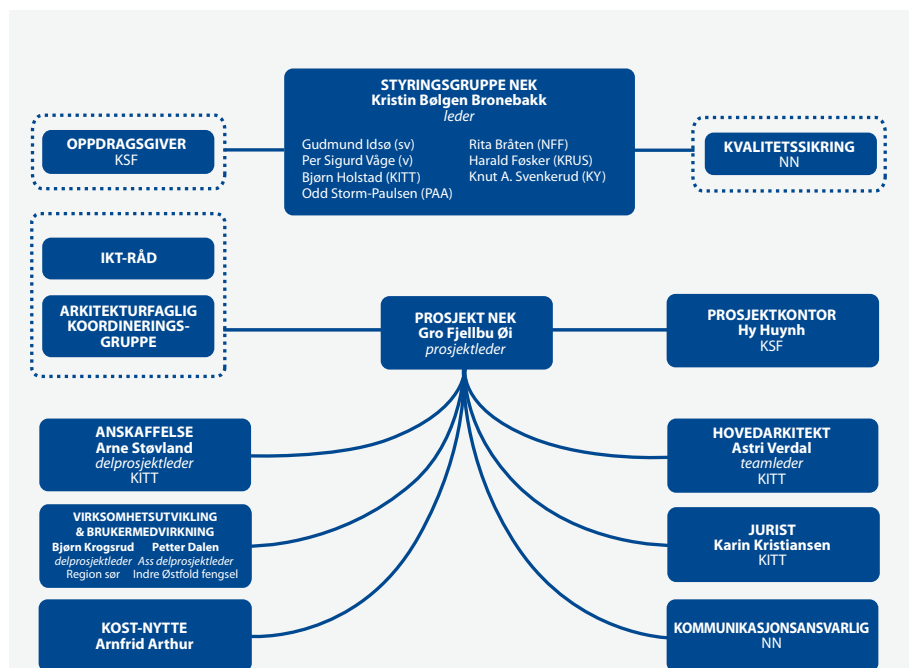
Og hva gjør dere akkurat nå i prosjektet?

Det viktige vi står overfor nå utover høsten, er KS1. Med i dette bildet kommer arbeidsprosesser, rettslige krav til løsningen, avklaringer rundt samhandling i justissektoren, beregning av gevinster for kriminalomsorgen og for samfunnet. Samtidig jobber vi med å ferdigstille konkurransegrunnlaget for å stå i posisjon til en utlysning når KS1 og KS2 med tilhørende beslutningsprosesser er ferdig. Konkurransegrunnlaget er i seg en omfattende sak, og handler om krav til konkurranse, krav til Tilpasningsavtale og Vedlikeholdsavtale, kravspesifikasjon kriterier for tildeling av kontrakt, strategi for innføring og leveransestrategi.

Hvordan kan dere være så sikre på at dere vet hva kriminalomsorgen vil ha?

Du lurer på om vi har så et klart bilde av hva kriminalomsorgen virkelig behøver – og er vi på rett spor i forhold til kriminalomsorgens mål? Ja, det tror jeg faktisk. Et formidabelt stykke arbeid er utført siden i fjor høst med å beskrive de behov og krav kriminalomsorgen vil stille til en leverandør, hva gjelder funksjonelle krav, arkitekturkrav, krav til samhandling, lovmessige krav og krav til hva slags vedlikehold og support vi en gang i fremtiden vil vente.

Arbeidet med å beskrive brukernes behov og krav har vært ledet av Petter Dalen med god støtte i Geir Anders Gløtvold, førstekonsulent ved Oslo friomsorgskontor, Morten Cornell Jacobsen, fungerende assisterende fengsel-

Karin Kristiansen og Astri Verdal, begge fra KITT

➔ sleder ved Bjørgvin fengsel, som har jobbet mye med kartlegging, og IKT rådgiver Signe Bruleite, Region sørvest, som ledet ESAK. Krav til arkitektur og til samhandling har vært ledet av Astri Verdal, systemarkitekt i KITT. Vårt nyeste prosjektmedlem Karin Kristiansen, som begynte som jurist i KITT i juni, har startet arbeidet med ivaretagelse av rettslige krav i løsningen. Arbeidet med å beskrive og definere behov og krav, er basert på Neks forprosjekt, et veldig visjonært arbeid, ledet av Arne Støvland, seniorrådgiver i KITT, nå leder for delprosjekt Anskaffelse. Forprosjektet har vært forankret hos ansatte i fengsler og friomsorgskontorer. Disse fremtidsrettede løsningsbeskrivelsene er det jobbet videre på, arbeidet har i ettertid tatt opp i seg enda noen behov som vil gjøre hverdagen til våre ansatte ytterligere forenklet. For eksempel felles virksomhetskalender hvor alle slags tilbud til domfelte på tvers av kontorgrensene enkelt kan vises og bookes. I løpet av høsten og vinteren står vi klare til å presentere dette i bredere skala, for ledere og medarbeidere i kriminalomsorgen. Da får man muligheten til å komme med sine synspunkter og innspill. Jeg tror mest vi får applaus, helt ærlig, for får til vi dette, kommer vi langt.

Dette vil vi vel ha så fort som mulig! Når får vi dette systemet?

Tidsaspektet er det en del usikkerhetsmomenter til. Vi jobber nå etter en plan hvor vi leverer KS1 arbeidet ved årsskiftet, og KS2 til våren. Dette arbeidet skal også kvalitetssikres av eksterne, og det skal gjennom beslutningsprosesser internt. Inntil KS1 og KS2 er ferdigstilt, vil det være vanskelig å ha kontroll på hele tidsplanen.

Men det virker som om man både vil ha og ikke vil ha dette systemet?

Jeg tror i grunnen ikke det er reelt at det finnes noen som overhodet ikke kunne tenke seg bedre systemstøtte og bedre arbeidsprosesser for å gjøre jobben sin! Derimot tror jeg det du sikter til dreier seg om at det er så mange behov man ønsker løst i kriminalomsorgen, og at det finnes en uro i forhold til hvordan en slik investering kan finansieres. Jeg er ikke så urolig for det. Vår fremste oppgave i kriminalomsorgen er å bidra til et tryggere samfunn. Det gjør man blant annet gjennom systemer og prosesser som setter våre medarbeidere i stand til å gjøre jobben sin best mulig. Ja det koster litt, men vi er ikke her for vår egen del, men for borgerne. Og jeg er trygg på at det finnes gode måter å håndtere dette på. ○

Siden 2006 har det vært åpnet for å bruke videokonferanse som alternativ til fysisk fremmøte ved seks domstoler i Norge. Fengslene Ringerike, Oslo, Trondheim og Bodø er med i prøveprosjektet.

Av prosjektleder Tage Børøchstein, Domstoladministrasjonen

For fengslenes del er det særlig i fengslingsforlengelser og vitneavhør av innsatte at utstyret brukes. Arve Pedersen ved Bodø fengsel forteller om gode erfaringer så langt.

- Tilbakemeldingene fra de innsatte er veldig gode. De har ikke savnet fysisk fremmøte. Eksempelvis deltok en siktet i to fengslingsforlengelser mot Trondheim tingrett per video. Samme person foreslo også å møte på denne måten i en senere hovedforhandling hvor hun var tiltalt. Nå åpnet riktignok ikke regelverket for bruk i sistnevnte tilfelle, men det viser uansett at deltakeren var fornøyd med møteformen. Selv om både aktor, dommer og forsvarer satt i Trondheim, syntes siktede at rettsmøtet forløp uten problemer, sier Pedersen.

Ikke bare rettsmøter

Flere av fengslene sett at utstyret kan brukes med hell på en rekke områder.

- Blant annet har innsatte med rusproblemer hatt samtaler om rehabilitering med Larinor-kontorer nordpå. Mange av våre ansatte har dessuten brukt utstyret i faglige konferanser og møter blant annet med Statsbygg, sier Pedersen. Også Roald Bolsø ved Trondheim fengsel har lignende eksempler.

- Foruten å bruke videokonferanser i rettsmøter har vi blant annet hatt videokonferanser mellom innsatte og NAV, sier han.

Må brukes mer

Imidlertid er alle fengslene i pilotprosjektet enige om at utstyret brukes mindre enn forventet i rettsmøter. En klar årsak er at bruk av videokonferanser i fengslingsforlengelser er samtykkebasert. Tallene så langt i pilotprosjektet viser at forsvarer og siktede motsetter seg bruk i 3 av 4 tilfeller, noe man særlig har merket i Oslo fengsel. Politidistriktet i samme by har foreslått bruk i svært mange tilfeller, men det hjelper lite så lenge det nødvendige samtykket til bruken uteblir. Som prosjektleder skal Domstoladministrasjonen høsten 2007 gjennom en brukerundersøkelse for å få vite mer om holdninger og erfaringer både blant

Videokonferanserommet i Bodø fengsel.

Videokonferanser i fengsler: Stadig flere bruksområder

de som godtar og de som avslår bruk av videokonferanse.

Aktuelt for de fleste

- Det er viktig at de ansatte i pilotfengslene ser på hvordan et slikt moderne kommunikasjonsverktøy i størst mulig grad kan tas i bruk. Kun gjennom erfaring kan vi finne ut på hvilke områder møteformen kan gi fordeler. Det sier rådgiver i Kriminalomsorgen region øst, Kristin Bugge Lyså. Hun koordinerer kriminalomsorgens innsats i prosjektet. Hennes mening er dessuten at også de innsatte i andre fengsler bør notere seg hvor utstyret finnes.

- Med tanke på overflytting kan dette være et moment i vurderingen. Eksemplene viser at utstyret kan brukes i en lang rekke tilfeller med tanke på livet etter soning, i tillegg er videomøter med familie en mulighet. Bare man undersøker, så finnes det som regel et utstyr til låns eller leie hvor som helst i landet. Videokonferansestyr blir stadig mer utbredt, sier rådgiveren.

Innsatte i fengslene kan møte i retten per videokonferanse først og fremst i varetektsforlengelser og som vitner. For siktede eller vitner som soner i fengsler kan videokonferanse er alternativ for å unngå mye venting og reisetid knyttet til et fysisk fremmøte i retten. På samme måte kan også den personlige belastningen ved tilstedeværelse i rettsalen, for eksempel på grunn av medieinterese, unngås ved å benytte videokonferanse. Møteformen fjerner også sikkerhetsrisikoen

ved transport til og tilstedeværelse i rettsalen. Advokaten i saken kan gi råd om videokonferanse er et aktuelt alternativ. Dessuten må også dommeren finne det ubetenkelig.

Domstolene kan bruke prøveordningen på følgende områder

- ved saksforberedende rettsmøter i sivile saker
- ved hovedforhandlinger i sivile saker
- ved rettsmøter om inngåelse av rettsforlik ved rettsmegling

- ved rettsmøter om varetektsfengsling etter straffeprosessloven
- ved rettsmøter for behandling av tilståelsessaker etter straffeprosessloven § 248.
- ved avhør av vitner, sakkyndige og bruk av tolker i sivile saker og straffesaker ○

Ringerike fengsel fikk videokonferansestyr i februar 2007, og i den forbindelse ble Oslo fengsel invitert for å fortelle om sine erfaringer og rutiner. Fra venstre Marit Rossehaug og Jens Petter Gassmann, Ringerike fengsel og Harry Berntsen, Oslo fengsel.

Foreningen for fangers pårørende med ny lokalavdeling i Vestfold

FFP har siden 1992 vært lokalisert i Oslo, og opprettet i 2006 en lokalavdeling i Rogaland. Mange pårørende har etterspurt flere lokale tilbud.

FFP Vestfold holder til i Tønsberg og har lokaler hos Vestfold Røde Kors. Avdelingen tilbyr rådgivning og vil etter hvert også tilby kafétilbud og temakvelder. Det legges vekt på barn og unge som er berørt av fengsling.

FFP Vestfold samarbeider med følgende fengsler: Bastøy, Hof, Horten, Sem, Berg, Larvik, Sandefjord og Skien. FFP i Oslo ivaretar rollen som et landsdekkende rådgivningstilbud.

FFP Vestfold:

Telefon: 33 36 91 09
Telefontid: Mandag kl. 10.00 – 14.00 og onsdag fra 14.00 – 18.00
Adresse: Tollbodgaten 14, 3111 Tønsberg
E-post: vestfold@ffp.no

Nytt om navn

KRIMINALOMSORGS-AVDELINGEN

Juridisk seksjon

Hans Krogh Harestad, rådgiver

KRIMINALOMSORGEN REGION SØRVEST

Stavanger fengsel

Ted A. Bakke, verksbetjent
Anders S. Løvik, verksbetjent

Verkstedhallen.

Hof fengsel – nå med verkstedhall

Endelig er det slutt på å stå ute å snekre paller på Hof fengsel. Fengselet har nå en flott verkstedhall på 800 m². Her kan inntil 50 personer snekre paller innendørs.

Tekst og foto: Grethe Rødskog Fodstad, KSF

Hof fengsel er en tidligere sivilforsvarsleir som ble fengsel i 1973. I åttiårene førte man opp to verkstedbygg, men hovedbeskjeftigelsen, pallesnekring, skjedde ute, hele året. Den nye verkstedhallen er fint samstemt med de øvrige bygg. Hof fengsel fremstår som en praktisk og funksjonell helhet og pallene troner ikke lenger midt på fengselsplassen, men er diskret plassert nede i hjørnet ved siden av verkstedhallen.

– Vi skal gjøre om den store asfaltplassen, få gress og aktivitetsanlegg, det ser vi frem til, sa en strålende fornøyd fengselsleder Kjersti Soelberg. Det var mange fremmøtte og veldig god stemning denne klare og varme septemberdagen. Helhetsinntrykket etter besøket er et fengsel i god utvikling som legger vekt på å ivareta ansatte, sikkerheten og innholdet i soningen.

Fungerende avdelingsdirektør i JD/KSF, Torgeir Heimli, minnet i sin tale om at Hof ble etablert som en prøveordning som ledd i arbeidet med å få ned køen av promillesonere, i likhet med Verdal og Sandeid.

Leder av byggekomiteen, direktør i Kriminalomsorgen region sør, Bjørn Krogsrud (pt i NEK-prosjektet) minnet om at verkstedhall ved Hof har vært ønsket i 15 år. – Da midlene kom i 2006 skjedde ting raskt, inkludert en utvidelse av tomta for å få plass nok til nybygget og etablere en funksjonell utomhusløsning. Opprinnelig var denne hallen planlagt som en plashall. Kanskje stor, stygg og skjæmmende? Så ender vi opp med dette praktbygget. Til samme pris, sa han og rettet en stor takk til leverandør og entreprenør. Han var veldig fornøyd med å ha brukt et lokalt firma som hadde fulgt veldig godt opp i prosessen.

Ved opprettelsen hadde Hof 60 innsatte og 15 ansatte. Nå er det plass til 105 innsatte i fengselet. Det er 40,1 stillingshjempler, dvs. en noe

lavere bemanningsgrad enn tilsvarende fengsler opprettet senere for samme målgruppe. Den flotte septemberdagen er det bare 86 innsatte på Hof fengsel. – Vi overbooker, men dessverre får mange soningsutsettelse av politiet, får jeg høre. – Vi har daglig fem innsettelse og fem løslatelse. De innsatte er her ca 30 dager, men de er en mer sammensatt gruppe enn tidligere.

Fengselslederen forteller at Hoff forrige høst innførte ny organisasjonsstruktur i henhold til Heimli-utvalget: én seksjon for straffegjennomføring og en seksjon for administrative tjenester.

Fengselet prioriterer i stadig høyere grad både på sikkerhet og inn-

En prat før åpningen: NFFs regionleder, Roar Stensnes, Bastøy fengsel, direktør Bjørn Krogsrud, region og NEK og fungerende avdelingsdirektør i JD/KSF, Torgeir Heimli.

Verkmester Svein Vestskogen orienterer om hallen.

Gode ord og gaveoverrekkelser hører med på en festdag, her beundres bildet fra Region sør.

hold. Gjennom flere år har fengselet kjørt kurs over to dager om trafikk og rus for de innsatte. I år er det planlagt å gjennomføre kurset 15 ganger. I høst ble Hof fengsel en del av utvidelse av ordningen med fengselsundervisning til alle fengsler og er veldig glad for dette. Horten videregående skole står for undervisning for 6 elever to ganger i uken. Dataopplæring fordelt på moduler frem mot datakortet er ettertraktet. – Man må kunne data for å klare seg, mener de innsatte. Fengselet arbeider også for å komme inn under bibliotekordningen for fengsler, i dag er har fengselet egen boksamling. Med skoletilbud er

det ønskelig med et profesjonelt bibliotektilbud.

Hof fengsel ble opprettet som et midlertidige kø-tiltak. Nå er det for lengst blitt permanent. Verkstedhallen gir et viktig løft i moderniseringen av fengselet. En fornøyd fengselsleder Kjersti Soelberg oppsummerer denne fine dagen i Hof fengsel med å fremheve at kriminalomsorgen i større grad bør markedsføre og stå frem med "det glade budskap" – ikke bare fremsette det negative ved å rette oppmerksomheten på det som går galt. ○

Med på praten var også fengselsleder Kjersti Soelberg og tidligere statssekretær i JD, nå blant annet fylkespolitiker i Vestfold, Anne Rygh Pedersen.

Lærer Arne Kjeldsen, Horten videregående skole, har for anledningen fått assisterende direktør i regionen, Per Nielsen, som elev.

STRESS

– det moderne traume

Anmeldt av forsker Yngve Hammerlin, KRUS

Til mine studier av menneskesyn og selv-mordsproblematikk, fikk jeg tilsendt en svært betydningsfull og livkvalitativt sett utfordrende bok fra Dansk Psykologisk forlag: N. Prætorius' *Stress – det moderne traume*. Etter tidligere å ha lest flere artikler av og intervjuer med Prætorius, har jeg ventet på denne boka. Boka er en logisk oppfølging av tidligere arbeid, og den er bevisstgjørende og oppsiktsvekkende. Ikke minst er den faglig og etisk sett svært viktig, og den er aktuell for både fagforeningsfolk, arbeidstakere, ledere og politikere (men også som foreldre for barn i skole). Den berører altså flere fagfelt.

Prætorius utfordrer arbeids- og samfunnslivet – og hun gjør det på et sterkt faglig og etisk grunnlag. Som psykolog og kliniker, og med spesialitet innenfor stress- og traumebehandling og denne typer av arbeidsskader, er hun særdeles kompetent – både teoretisk sett og gjennom sin kliniske erfaring.

Hun skriver at hun i det daglige arbeidet konfronteres med at et stigende antall "helt almindelige, sunde og velfungerende mennesker fra alle samfundslag og aldersgrupper, er brutt sammen, sygeliggjorte fysisk og psykisk af fremmedgørelse og stress" (s. 203). Dette åpner også for at hun kan bidra til en rehabiliteringsprosess "hvor personen i takt med, at de pinagtige belastningssymptomer gradvist klinger af, oplever en følelse af at komme hjem til sig selv og at kunne huske sig selv." (s. 203) Det viktigste redskap i helingsprosessen er å huske seg selv som menneske, skriver hun. Men ikke alle kommer tilbake til arbeidslivet; flere er så ødelagte at de ikke orker det. Således retter hun kritikken både mot lidelsesproduksjonen og fremmedgjøringen som skjer på arbeidsplassen.

Prætorius analyserer grunnbetingelsene og grunnideologien for produksjonsformene og opererer på flere nivåer i sin analyse – både samfunnsnivå, organisasjonsnivå, institusjons-, gruppe og individnivå. Hun presenterer sider ved den generelle sosiale og samfunnsmessige utviklingen i et globalt og et nasjonalt perspektiv og finner fram til klare urovekkende tendenser og arbeidsforhold som skaper lidelse og fremmedgjøring for den enkelte. Dermed knyttes ulike nivåer sammen – det globale, det samfunnsmessige, det institusjonelle, gruppemessige og individuelle.

Det er arbeidsrelatert traumatisering som er Prætorius tema; det er overbelastning som produseres i en arbeidsvirksomhet med mål som stadig preges av effektivisering, knallharde målsettinger, evalueringspress osv. I en tid da psykologer kan sies å være delt i to grupper, nemlig de som er konsulenter for å skape et best mulig effektivt lederskap og smidig organisering, og de som behandler dem som slites ut i virksomheten, er Prætorius studie fagetisk utfordrende. For en rekke konsulenter og psykologer bør Prætorius' bok åpne for grundige refleksjoner av mange psykologers åpenbare etiske dilemma.

Særlig kritisk er hun til den moderne managementideologien. Hun skriver at "den nye ledelsesstil og moderne management synes at have sat målbarheden og kvantificeringen af mennesker og deres kapacitet i system. Hermed er der åbnet mulighed for, at mennesker og deres ressourcer gøres målbar på linje med de produkter, de skaber. Mennesker vurderes ikke blot du fra deres præstationer, *de er, hva de præsterer.*" (s. 137) Fremmedgjøringen er satt i system og med metodisk og teoretisk legitimitet ikke minst gjennom den nye ledelsesideologien og de nye produksjonskravene. S. Kile snakket i sin tid om helsefarlige ledere – Prætorius tar opp en helsefarlig praksis og en helsefarlig lidelsesideologi knyttet til nye ledelsesformer og ledertyper innenfor markedsliberalistiske grunnprinsipper. Ett kapittel i boka kaller hun *Management som mobning* med blikket rettet mot destruktiv ledelse og systemmobning, og hun stiller opp tju karakteristiske former for mobbeteknikker. Her avdekkes lidelsesproduksjonen.

Prætorius bestemmer den arbeidsrelaterte destruktive ledelsen og systemmobbingen som systembåret dysfunksjonalitet. Den forgifter arbeidsmiljøet og den enkelte medarbeider. Hun betoner at det i de siste år skjedd et markant skifte i medarbeideres og ledes holdninger til arbeidsvirksomheten. For mange betyr det at de har mistet gleden ved det. Resignasjonen og mangelen på glede ved arbeidet brer seg til andre områder av tilværelsen. Hun eksemplifiserer lidelsen og problemene ved konkrete anonymiserte fortellinger om klienter fra hennes terapeutiske virke. På individnivå trekkes både de sosiologiske, psykologiske og de kroppslige faktorene inn for hvordan man skal forstå den lidelsen som hver enkelt sliter med. Den enkelte arbeidstaker er under sterkt press.

Samfunnets og bedriftens definerte kompetansebehov må følges opp. Den enkelte krystes både direkte og indirekte, men følger også disiplinert opp kravstrukturens ideologiske grunnlag. Det er en reell ytrestyring av enkeltmenneskets personlige motivasjon, samtidig som det understrekes at den enkelte har ansvar og frihet til å forme egen utvikling og læring, men det må gjøres relatert til og innenfor de bestemte kompetansekravene som stilles.

Et overvåknings- og kontrollsystem er omsatt i praksis. En endimensjonal fokusering på visse aspekter av vår kapasitet og muligheter for livsutfoldelse. Konkurransen på alle nivåer legitimeres og blir en gitt forutsetning. Det stilles ikke spørsmål om den – den er et aksiom. Man må "følge med i konkurransen"; basis er visse definerte suksesskriterier. Markedsideologien er udiskutabel.

Premissene skal godtas som gitt sannhet.

Markedsideologien er blitt en fetisj, det samme er styringsprinsippene blitt.

For Prætorius er det snakk om konkrete krenkelser satt i system. Mange ledere er ikke bevisst lidelsespåføringen; de trekkes inn og disiplineres i væremåten ut fra kravstrukturer som er etablerte. Det er ikke minst dette som uttrykkes i det "gamle" sosiologiske fremmedgjøringsbegrepet som Prætorius igjen har funnet fram til.

Hvilke arbeidsrelatert traumatisering er det snakk om? Prætorius presenterer en ny diagnosekategori, arbeidsrelatert traumatisering, som deles inn i tre hovedgrupper:

Arbeidsrelatert stress; arbeidsrelatert traumatisk stress-syndrom; arbeidsrelatert ytrestyrt dehumanisering. Sentrale begreper er foruten traumatisk stress, samfunnsdiagnostikk som dehumanisering og fremmedgjøring. I fokus er både stress-traumets fysiologiske, psykologiske og sosiologiske forklaringsformer, men de henger sammen.

Gjennom en konsistent logikk vises det til ulike lidelsesformer og fire grader av stressbelastninger.

Den første er overlesning av arbeid. Den andre er stressbelastning som en del av fremmedgjøring. Den tredje stressbelastningen har sammenheng med at arbeidskrav retter seg mer og mer inn mot den ansattes identitet. En fjerde er knyttet til resignasjonen.

Prætorius opererer med arbeidsrelatert ytrestyrt dehumanisering som hun deler inn i tre reaksjonsformer:

1. At man fortrenger/benekter personlige

Hassel fengsel med de sprekeste innsatte?

9 mann, 7 innsatte og 2 ansatte, syklet samlet over mål i Den Store Styrkeprøven - sykkelrittet Trondheim - Oslo etter å ha sittet ca. 25 timer på sykkelsetet. Det var 1200 som brøt av de ca. 3400 startende.

VILLMANNEN - en triatlon for hardhauser!

I år som i fjor stilte fengselet mannsterkt, 11 innsatte deltok i det som startet med 12 km. langrenn i klassisk stil, før 3 mil på offroadsykel og endelig 1 mil løping. Alle fra Hassel fullførte med stil.

I sykkelrittet Vestfold rundt på 17 mil deltok 12 fra Hassel.

10 mann fra Hassel deltok i Telemarkskanalrittet i juni. 9 fullførte de ti milene. 4 mann deltok kvelden før i Eidsborgsprinten, et hardt bakkeritt på 10 km. Alle fra Hassel fullførte.

Idrett for ansatte i regi av FIF Nordisk mesterskap i fotball

Det norske damelaget vant gull, i finalen slo de Danmark 3-2. Herrelaget fikk sølv.

Bowling NM

Ullersmo fengsel slo Ringerike i bowlingfinalen, Åna ble nr tre og Ila nr 4.

verdier og faglig kunnskap i arbeidssituasjonen

2. At man overtar arbeidets prioriteringer. Kravene til arbeidsinnsats og mål for suksess betyr at man nedprioriterer og til og med fravelger deltakelse i familie og privatliv.
3. At man forholder seg passiv til mobbing, destruktiv ledelse og -systemmobbing.

I de siste kapitlene tar Prætorius opp behandlings- og rehabiliteringstiltak. Hun har utviklet en ny metodikk som også involverer et nettverk av adekvate omsorgspersoner og hjelpere. Jeg skal imidlertid ikke komme inn på disse her.

Boka er et must. Den må leses og diskuteres - ikke minst av ledere og andre aktører i organisasjonene og på arbeidsplassene. Den er viktig fordi den avdekker lidelsen som produserer daglig i arbeidsvirksomheten - en virksomhet som avspeiler produksjonsformer og ledelsesideologier som på en ukritisk måte har funnet feste så vel i det private som det offentlige.

Noen innvendinger og spørsmål har jeg. Også faglige. Det vil sikkert også andre ha. Men Prætorius arbeid er svært tankevekkende og utfordrende. Dette i seg selv åpner for nødvendige diskurser om menneskesyn, praksis, ledelsesideologi og markedsøkonomiske prinsipper. Bokas tittel skulle jeg ønske hadde vært en annen: Den er for nøytral og for lik mange andre fagarbeider om stress. I visse sekvenser er det noen gjentakelser, men de er ikke skurrende.

Til sist: Det er sterke advarsler og konstateringer som Prætorius markerer med dette arbeidet. Advarselen kan blant annet uttrykkes ved et sitat relatert til stresspasientene som hun behandler: "På forbløffende kort tid er psykofysiske tilstande, der hidtil har vært forbeholdt ofre for overgrep, krig, tortur eller naturkatastrofer, ved at utvikle sig til en folkesygd." (s. 44)

*Stress - det moderne traume
Av Nadja U. Prætorius
Utgitt av Dansk Psykologisk Forlag,
København, 2007* ○

ETHOS

Justisdepartementets etikk-konferanse

- Fredag 23. november 2007 -

Sommeren 2008 legger regjeringen frem en ny stortingsmelding om kriminalomsorgen. Et overordnet mål er å forsterke innsatsen for å finne alternativer til fengsel og å bli mer effektive i forhold til rehabilitering.

Straff som virker? Konferanse om etikk og straff

Årets Ethos-konferanse vil se nærmere på etiske utfordringer i straffegjennomføringen i lys av arbeidet med denne stortingsmeldingen: Hvor mye bør overlates til den enkelte tilsattes moralske dømmekraft og skjønn? Hvilke etiske grenser skal man sette i straffegjennomføringen? Hva er konsekvensene av informasjonsdeling og en eventuell kompetanseoverføring mellom leddene i straffesakskjeden, og hvordan bør individuelle og kollektive hensyn avveies i straff og straffegjennomføring?

Det legges opp til en bred diskusjon der flere fagretninger og ulike deler av samfunnslivet er representert. Blant bidragsyterne finner vi: justisminister Knut Storberget, professor Paul Leer-Salvesen, professor Stale Eskeland, fil.dr. Lars Gunnar Lingås, regjeringsadvokat Sven Ole Fagernæs, politidirektør Ingelin Killengren, regiondirektør Ellinor Houm, sørenskriver Bjørn Solbakken, assisterende fengselsleder Tanja R. Ødegård, professor Jan Hovden og ekspedisjonssjef Kristin Bølgen Bronebakk.

Målgruppen for konferansen er aktørene i samfunnsdebatten og i justissektoren, og andre som er opptatt av rammer og vilkår for god samfunnsutvikling.

Dato: Fredag 23. november 2007

Sted: Regjeringskvartalet, plenumssalen, Einar Gerhardsens plass 1 (R4), Oslo

Mer informasjon og påmelding:
www.ethoskonferansen.no

Bastøy fengsel

- verdens første humanøkologiske fengsel

Bastøy fengsel på den vakre Bastøya i Oslofjorden har hatt ledere som med stort engasjement har arbeidet for å gjøre stedet til et unikt fengsel. Først Erik Såheim og nå Øyvind Alnæs har brutt med den triste klengen rundt Bastøy fra den gang det var spesialskole for vanskelige gutter, og gjort det til et spesielt fengsel.

Fra 1901 til 1970 hadde Bastøy guttehem plass til rundt hundre i alderen 8 til 18 år. Så var stedet alkoholikerhjem i noen år før daværende justisminister Mona Røkke, nå fylkesmann i Vestfold, fant at det kunne være velegnet som avlastningssted for Oslo kretsfengsel. Den første innsatte kom til Bastøy 13. juni 1984, overført fra Ilseng arbeidsleir. I dag er Bastøy et eget fengsel i kategorien lavere sikkerhet - et såkalt åpent fengsel. Det har plass til 115 innsatte.

Pressefolk fra mange land har laget reporta-

sjer herfra, og stor blest ble det rundt åpningen 24. august av fengselet som et humanøkologisk fengsel. Bastøy fengsel har også tidligere vist at her er man dyktige på å lage markeringer som samler mange og prominente gjester. For noen år siden var kronprinsparet her. Denne dagen var justisminister Knut Storberget og fylkesmann Mona Røkke i spissen for gjestene fra kirken, politiet og mange lokale samarbeidende instanser, foruten noen utenlandske gjester.

Humanøkologi

Både ansatte og innsatte på Bastøy er skolert i humanøkologi. Fengselet har redusert CO2 utslippet, redusert strømforbruket, har lagt om til økologisk jordbruk, produserer økologisk mat, avfall sorteres og blir gjenbrukt, og bruken av fossile energikilder er redusert. Oljefyrer er for eksempel byttet ut med vedkjeler og solcelleenergi brukes til oppvarming av beboelseshus. Innholdsmessig satser fengselet på utdanning, arbeidstrening og

ansvarsutvikling.

- Mennesket er komplekst og foranderlig, det er det humanøkologi handler om, forklarer Øyvind Alnæs: - Mennesket påvirkes av og påvirker omgivelsene sine. Ved å bo i et miljø som gir individet ansvar, utfordringer og krav og som samtidig er preget av gode rollemodeller og tydelige verdier, kan innsatte bli motiverte til endre atferd. Tenkningen er godt egnet til å lære dem å ta ansvar for handlingene sine, livene sine og fremtiden sin.

Justisminister Knut Storberget er fornøyd med Bastøy:

- Internasjonalt er Bastøy fengsel i ferd med å bli et begrep, et symbol for at det er mulig å tenke annerledes. Norge behøver kriminalpolitiske alternativer. Vi trenger alternativer til fengsel, og vi behøver alternative fengselsmodeller, sa han blant annet. [O](#)

Årets kriminologiske symposium i Stockholm, det andre i rekken, var preget av en rekke bidrag og rapporter som i hovedsak forsøkte å vise effekten av ulike påvirkninger.

USA-professor ønsker kriminalpolitikk etter nordisk modell

En av årets vinnere av "The Stockholm Prize in Criminology", Alfred Blumstein, fikk pris for sin forskning på fangeutviklingen i USA - hvor han i særdeleshet savner kunnskapsbasert og helserettet kriminalomsorgspolitik, etter nordisk modell.

- av rådgiver Stig Nesvik, Analyseenheden i Justisdepartementet

Økning i fangepopulasjonen – politiske endringer i et demokrati

Alfred Blumstein har i en årrekke sett på utviklingen av fangetallene i USA og hvilke faktorer som er med på å styre disse. Frem til 1973 var fangetallet i USA 110 pr. 100 000 i de føderale fengslene. I dag sitter det 500 personer pr. 100 000 innbyggere i fengsel i USA. Dersom man også tar med de lokale fengslene, er tallet 750 pr. 100 000. I Norge sitter det omtrent 70 personer pr. 100 000 i fengsel. Blumstein mener mye av forklaringen på den eksplosive utviklingen i fangebefolkningen har sammenheng med en streng kriminalpolitikk. Hans forklaringsmodell dreier i retning av å vise at kriminalitet i USA ikke blir møtt med reaksjoner som er nødvendige eller adekvate for å få ned kriminalitetsratene. Reaksjonene er først og fremst politisk fundert og brukes i politiske diskurser som redskap for å skaffe velgere.

Blumstein trekker "narkotikakrigen" frem som ett eksempel på hvorfor fangetallene har økt dramatisk. Narkotika ses entydig som et kriminalitetsproblem, og ikke som i de nordiske landene, også som et helseproblem. Han advarte mot en politisk styrt kriminalomsorg som ensrettet arbeider med tanke på å vinne politiske stemmer, og av den grunn ikke klarer å fange opp de reelle problemene som påvirker kriminalitetsutviklingen. Han oppfordret til variasjon og mer individuell tilrettelegging av straffen. En ensidig politisk justis vil ikke klare å fange opp uintenderte sosiale konsekvenser av handlinger, mente han.

What works

Årets kriminologiske symposium var preget av en kriminologi som synes å gå i retning av å peke på årsakssammenhenger og effektmålinger, gjerne i form av såkalte metaanalyser (metaanalyser er undersøkelser der man samler resultatene fra mange enkeltforsøk). Denne retningen står i sterk kontrast til den

normative og mer kvalitative tilnærmingen, som særlig norsk kriminologi er kjent for.

Peter Neyroud presenterte på bakgrunn av sin artikkel "What works, effectiveness, legitimacy and challenges of new technology", nye metoder i arbeidet med å identifisere, kontrollere og effektivisere politiets arbeid. Det aller nyeste er håndholdte mobile fingeravtrykkmaskiner som ikke trenger direkte tilknytning til politistasjonene. Neyroud mener denne nyvinningen, sammen med en fortsatt utvidelse av DNA, vil kunne føre til høyere oppklaringsprosent i de aller fleste lovbruddskategorier. Samtidig er det viktig å ivareta etiske og moralske problemstillinger når ny teknologi implementeres.

Elektronisk overvåkning mer effektivt enn samfunnsstraff

Professor Martin Killias ("What works best for the community"?) har sammenlignet effekten av fengsel, samfunnsstraff og elektronisk overvåkning i Sveits. Ved å benytte en kvasi-eksperimentell metode fant han at samfunnsstraff ikke har den effekten som mange på forhånd hadde trodd. Elektronisk overvåkning med god oppfølging synes å ha bedre effekt på tilbakefall til ny kriminalitet. Killias eksperimenter viser at det er behov for ytterligere undersøkelser på effekten av ulike intervensjoner. I den forbindelse vil det være avgjørende å strebe etter randomiserte utvalg, det vil si tilfældighetsutvalg som er sammenlignbare. Elektronisk overvåkning ble innført permanent i Sverige fra og med 1999. Stina Blomberg m.fl. har gjennom BRÅ evaluert ordningen med hjemmesoning. Hjemmesoning er mest effektivt i forhold til residiv når den domfelte får god oppfølging i tillegg til overvåkingen. Undersøkelsene som er foretatt, både der og i andre land, kjennetegnes ved at tilbakefallsmålingene gjerne utføres noe kort tid etter straffegjennomføringen. Det trengs med andre ord mer forskning på området.

"Internet grooming" – et økende problem

David Shannon, Bjørn Skånsberg og Kuno Sorensen, tok opp problemet med "grooming" på internett i Sverige og Danmark. Felles for Sverige og Danmark er at 95 % av barn mellom 12-16 år bruker internett, og halvparten bruker nettet daglig. Forskerne har sett nærmere på hva som defineres som "internett grooming", hvilke prosesser og strategier som benyttes av overgriperen og noe om hvem som blir mest utsatt for denne type overgrep. Det som karakteriserer en overgriper er at han er en mann, betydelig eldre enn den utsatte, og han er rasjonell manipulerende i den hensikt å tilfredsstille sine egne seksuelle behov. Forskerne nevner tre strategier som overgriperen benytter for å få møte barnet. De lover vennskap eller en romanse, modelljobber eller seksuelle tjenester mot betaling.

Gjennomgående er ofrene jenter i alderen 12-17 år med enkelte sosiale tilpasningsproblemer. De er også overrepresentert i psykiatrien og i barnevernet. Mange av barna har få venner og et lavt selvbylde, noe overgriperne utnytter. Ett av spørsmålene som ble diskutert var hvor grensene for kriminaliseringen skal gå. Det er vanskelig å overvåke nettet og det ligger etiske og moralske prinsipper for hvor langt man kan gå i en slik overvåking for ikke å krenke personvernet.

I Sverige kan man i prinsippet bli straffet for forsøk (antydninger over nett) som kunne ha ført til kriminelle handlinger. Konklusjonen ble at det er viktig å satse på forebyggende tiltak og opplysnings- og informasjonsarbeid. ○

Narkotikaprogram med domstolskontroll (ND)

Oppstarten av teamene og sentrene 2006

Av Berit Johnsen og Monica Svendsen

Utgitt av KRUS i serien Dokumentasjon og debatt som nr 2/2007

Etter modell fra Drug Courts i Irland og Skottland innførte Norge straffereaksjonen Narkotikaprogram med domstolskontroll (ND) som en treårig prøveordning fra 1. januar 2006 i Oslo og Bergen. Den norske modellen skiller seg fra de nevnte ordningene ved at dommeren, i tråd med norsk tradisjon, har en uavhengig rolle fra forvaltningen. Prøveordningen følges av en prosessevaluering i regi av KRUS og en resultatevaluering i regi av SIRUS (Statens institutt for rusmiddelforskning) ved Knut Boe Kielland. I juni kom rapporten fra KRUS om etableringen. Her er det også tatt med et kapittel fra resultatevalueringen som kort beskriver de 20 første domfelte som kom med i programmet.

Prøveordningen Narkotikaprogram med domstolskontroll (ND) innebærer at rusmisbrukere kan dømmes til å gjennomgå et rehabiliteringsprogram som vilkår for betinget dom. Formålet er å forebygge ny kriminalitet og fremme domfeltes rehabilitering. Ordningen skal også bidra til å forbedre de praktiske hjelpe- og behandlingstilbudene for rusmiddelmisbrukere som omfattes av ordningen. 30 personer ble dømt til ND i 2006: 19 i Bergen og 11 i Oslo.

Av rapporten fremgår det at de to forsøksstedene har organisert virksomheten forskjellig: I Bergen har man et innholdsmessig tilbud til de domfelte, mens man i Oslo søker å benytte eksisterende tilbud for rusmisbrukere.

De to ND-sentrene har brukt ulik tid i tilsettingsprosessen. Mens teamet i Bergen var fulltallig i mars, var teamet i Oslo fulltallig i juni. Begge teamene har brukt tid på å etablere sentrene, noe som teammedlemmene mener har skapt et eierforhold og samhold i teamene. Én av de store utfordringene for teamene har vært å omdanne den politiske oppgaven til den primære faglige oppgaven. Ved hjelp av fagdager, en tydelig styringsgruppe og avklaringer i en del prinsipielle diskusjoner, er vårt inntrykk at Oslosteamet kom lengre i denne prosessen enn Bergensteamet i 2006.

ND er et tverretatlig og tverrfaglig prosjekt. For at dette skal ivaretas på best mulig måte, er det viktig at alle involverte instanser opplever et eierforhold og at de tar del i prosjektet. Dette krever involvering fra de forskjellige etatene som har arbeidsgiveransvar, ikke minst i forhold til å ivareta sine teammedlemmer. Den samlede kunnskapskapitalen som forvaltes av teamet som helhet er unik, og kan bli innflytelsesrik både innenfor retts- og behandlingssystemet. I forhold til domstolen ser vi at dommerne følger teamenes anbefalinger i de aller fleste sakene.

I utgangspunktet var målgruppen tunge rusmiddelmisbrukere, men det er tillagt de lokale prosjektene i Bergen og Oslo å definere målgruppen nærmere. Foruten motivasjon, ønske om å delta, samarbeidsvilje samt innsikt i egen situasjon og egne mål og ønsker, har teamene kommet frem til at ND ikke kan være et tilbud for de aller tyngste rusmiddelmisbrukerne og de med alvorlige psykiske lidelser. Begge teamene har imidlertid det første året hatt en overvekt av tunge rusmisbrukere med forholdsvis lange kriminelle karrierer i programmet. Dette har mest sannsynlig en sammenheng med at de domfelte stort sett har blitt rekruttert fra VIC-prosjektet i Oslo og Gjengangergruppen i Bergen. Spesielt i Oslo ønsker man å satse på yngre domfelte.

Straffegjennomføringen i ND går gjennom fire faser: iverksettelsesfasen, stabiliseringsfasen, ansvarsfasen og videreføringsfasen.

Opplegget for fasene er individuelt tilrettelagt for å imøtekomme de domfeltes forskjellige behov. I 2006 hadde teamene domfelte i fase én

og to. Personundersøkelsen som teamene utarbeidet før rettsmøtet hvor dom til ND vurderes, skisserer et opplegg for fase én. På grunn av lang saksbehandlingstid ved sosialkontorene og køer for å komme inn i ulike behandlingsopplegg og for å få bolig, kan det være vanskelig for teamene å skissere et så detaljert opplegg som enkelte aktører og dommere krever.

Selv om teammedlemmene forsøker å lette saksgangen innad i sine egne etaters systemer, er køproblematikken i forhold til behandling og bolig, et dilemma for teamene. Domfelte til ND gis ikke prioritet før andre rusmiddelmisbrukere som søker behandling, men det bør avklares hvorvidt det å kjøpe inn egne tjenester er å anse som prioritering. Et annet dilemma, er forholdet mellom straff og behandling. Etableringen av ND er preget av en pragmatisk innfallsvinkel som sier at for noen kan det fungere og kombinere straff og behandling. Denne pragmatiske holdningen gir imidlertid ingen grunn til ikke å problematisere de mer prinsipielle og etiske sidene ved debatten om forholdet mellom straff og behandling.

Med henblikk på domfeltes rettsikkerhet, er det en fordel å redusere antall samtykker som siktede/domfelte må forholde seg til under personundersøkelsen og straffegjennomføringen. Taushetsplikten innad i teamet opplever teammedlemmene som lite problematisk. I de tilfellene hvor teammedlemmet inngår i en behandlingssituasjon, bør det vurderes om det er nødvendig med en grundigere gjennomgang av hvilke opplysninger som er taushetsbelagte og hvilke opplysninger som kan deles med teamet. Det bør på samme måte vurderes om domfelte kan ta saken inn for retten hvis teamet ikke klarer å overholde særvilkårene, om domfelte skal ha forvarer i rettsmøtene under straffegjennomføringen, og om det lar seg gjøre å få effektivert fullbyrdelsesordren hurtigere.

Av rapporten fremgår det at de som prosess-evaluerer ordningen mener at det er for tidlig å fastslå at ND kan bli en modell for andre straffegjennomføringsformer i Norge.

- Vi ser imidlertid ikke bort fra at rettsapparatet ytterligere kan påvirkes og utformes videre i retning av en terapeutisk tankegang og at nye straffereaksjoner kan oppstå på grunnlag av ND, heter det.

- Selv om vi i Norge holder dommeren i en uavhengig posisjon i ND, tror vi at terapeutisk justis vil få økt innflytelse på vårt rettsystem og at ND bare er en begynnelse. Vår antakelse er også begrunnet i at vi nå befinner oss i en tid hvor vi leter etter alternative straffereaksjoner til fengsel. Kriminalomsorgsmeldingen som nå er under arbeid, blir spennende i så måte. Utfordringen er at disse straffereaksjonene blir brukt i stedet for fengsel og ikke kommer i tillegg til fengsel, slik at det totale omfanget i bruken av straff øker, heter det i rapporten. ○

Nytt rundskriv

G-05-2007 av 2. juli

Endring i forskrift til lov om straffegjennomføring

Justisdepartementet utarbeidet 30. juni 2006 forskrift om bruk av politiarrest. Denne endringen og en tidligere endring i straffeprosessloven, har nødvendiggjort noen endringer i forskrift til lov om straffegjennomføring.

Forslag til HMS-system og -rutiner

Kriminalomsorgen sentrale forvaltning har sendt et forslag til HMS-system for kriminalomsorgen samt fem HMS-rutiner på høring.

Av seniorrådgiver Jan Inge Helgheim, KSF

Arbeidstilsynet satte i 2006 søkelys på arbeidsmiljø og systematisk forebyggende arbeidsmiljøarbeid i kriminalomsorgen gjennom kampanjen "Trygg kriminalomsorg".

Arbeidstilsynets målsetting med kampanjen var:

"Å sikre at Kriminalomsorgen organiserer arbeidet slik at ansatte ikke utsettes for helse-skadelige fysiske eller psykiske belastninger og at det drives et systematisk HMS-arbeid med gjennomføring av forebyggende tiltak."

I rapport av 8.1.2007 oppsummerer Arbeidstilsynet sin vurdering av arbeidsmiljøtilstanden og det HMS-arbeidet som gjøres, slik det har fremkommet gjennom tilsyn i fire av kriminalomsorgens regioner. Når Arbeidstilsynet har stilt krav på overordnet nivå, er hensikten å sikre helhet og

sammenheng i HMS-systemet og HMS-aktivitetene, slik at arbeidsmiljøarbeidet fungerer på alle nivå i virksomheten.

Kriminalomsorgens sentrale forvaltning nedsatte en prosjektgruppe som blant annet skulle utarbeide et forslag til HMS-system for kriminalomsorgen. Dette forslaget er sendt på høring.

I tillegg ble det nedsatt fire bredt sammensatte arbeidsgrupper som utarbeidet forslag til HMS-rutiner for:

- Endring og omstilling
- Arbeidstid
- Verneombudenes medvirkning
- Konflikt håndtering

Arbeidsgruppene leverte rapport til prosjektgruppen 15. juni og forslagene til rutiner er sendt ut på høring.

Nærmere om forslaget til HMS-system
Forslaget til HMS-system for kriminalomsorgen bygger på arbeidsmiljøloven § 3-1 og § 5 i Forskrift om systematisk helse-, miljø- og

sikkerhetsarbeid i virksomheter (internkontrollforskriften).

Forslaget til HMS-system for kriminalomsorgen som har denne hovedinndeling:

- Del 1 Styringsdel (beskrivelse av HMS-systemet i kommunen)
- Del 2 Operativ del (overordnede rutiner og prosedyrer for HMS-arbeidet)
- Del 3 Enhets håndbok (Prosedyrer og /eller arbeidsbeskrivelser for spesifikke oppgaver i enheten)

Høringsfristen var fredag 5. oktober.

Kriminalomsorgens sentrale forvaltning har søkt Arbeidstilsynet om utsettelse av fristen for å gi tilbakemelding på påleggene sentralt til 1. november. Bakgrunnen for dette var ønsket om å sende HMS-systemet ut på høring i kriminalomsorgen.

KSF takker for innspillene fra høringsrunden og vil informere fra prosessen videre i kommende utgaver av Aktuelt for kriminalomsorgen.

Retningslinjer om gjennomføring av forvaring

Av rådgiver Kirsten Sund,
Kriminalomsorgsavdelingen

Kriminalomsorgens sentrale forvaltning har nå fullført arbeidet med å utarbeide retningslinjer om gjennomføring av forvaring.

Forskrift om gjennomføring av forvaring trådte i kraft 5.3.2004. Retningslinjene må leses i sammenheng med forskriften, men også med det regelverk som ellers kommer til anven-

delse overfor forvaringsdømte. Dette gjelder straffelovens bestemmelser om prøveløslatelse fra forvaring og straffegjennomføringsloven med tilhørende forskrift og retningslinjer.

Vi har i retningslinjene særlig lagt vekt på områder hvor bestemmelsene om gjennomføring av forvaring avviker fra de bestemmelser som gjelder ved ordinær straffegjennomføring. Videre tar retningslinjene

også sikte på å regulere områder som i liten utstrekning er berørt i forskriften, særlig når det gjelder saksbehandlingen og samarbeidet mellom kriminalomsorgen og berørte parter som politi og påtalemyndighet og forvaltningssamarbeidende etater.

Retningslinjene er gjort tilgjengelig på internett på

www.kriminalomsorgen.no

Evaluering av de strafferettslige særreaksjonene

Det nye tredelte strafferettslige særreaksjons-systemet trådte i kraft med virkning fra 1.1.2002. For farlige tilregnelige lovbrøyttere ble det tidligere system med fengselsstraff kombinert med sikring erstattet av forvaringsstraffen. Utilregnelige lovbrøyttere kan etter reformen idømmes en særreaksjon i form av overføring til tvungent psykisk helsevern eller tvungen omsorg.

Da reformen ble innført, ble det bestemt at det skulle foretas en grundig etterkontroll av forvaringsordningen og særreaksjonene etter at reglene hadde virket i ca fem år. Det er oppnevnt en arbeidsgruppe i samarbeid mellom Helse- og omsorgsdepartementet og Justisdepartementet som blant annet skal foreta en bred vurdering av forvaringsinstituttet, herunder om instituttet fungerer etter intensjonene og om det er behov for

endringer. Evalueringen er basert på innhentning av dommer og informasjon fra flere kilder, blant annet helsevesenet.

Arbeidsgruppen skal etter planen avgi sin rapport ved årsskiftet 2007/2008.

På vei til egen bolig i Rogaland

Nylig inngikk kriminalomsorgen og tolv Rogalandskommuner en samarbeidsavtale som skal bidra til å skape trygge og gode boforhold for domfelte og varetekstinnsatte. Avtalen legger både vekt på domfelte som løslates fra fengsel og de som gjennomfører straff i regi av friomsorgskontorene.

- Det å ha et godt sted å bo og en økonomi til å leve av, er viktig for videre rehabilitering og muligheten til å kunne leve et liv uten å begå nye straffbare handlinger, sier rådgiver Jorunn Molvær i Kriminalomsorgen region sørvest. Hun peker på at boligmangel kan forsterke andre typer problemer som mange domfelte sliter med: rusmiddelavhengighet, psykiske vansker, mulighet for lønnet arbeid, skolegang og å opprettholde vanlig sosial omgang med familie og venner.

Klare føringer

Høsten 2005 inngikk Justisdepartementet og Kommunenes sentralforbund en avtale om å forebygge og bekjempe bostedsløshet. I avtalen understrekes behovet for å styrke samarbeidet mellom kommune og kriminalomsorgen, men det gjøres samtidig klart at det er frivillig for kommunene å inngå avtale om bosetting av løslatte. Med basis i avtalen er det tidligere i år blant annet inngått tilsvarende avtale mellom Oslo kommune og kriminalomsorgen.

Samarbeidsavtalen som nå er inngått i Rogaland, gir klare føringer for hvordan arbeidet skal tilrettelegges mellom kriminalomsorgen og den aktuelle kommunen som er ansvarlig for å skaffe til veie botilbud ved løslatelse.

Kriminalomsorgen ansvar er å

- Kartlegge behovet for bolig og annen bistand for domfelte og varetekstinnsatte. Dette må gjøres så snart som mulig etter innsettelse i fengsel eller etter iverksetting av annen straffereaksjon.
- Bidra til en samordnet innsats for å forebygge ny kriminalitet ved å presentere domfeltes behov for bolig og annen

bistand for hjemkommunen i god tid før løslatelse.

- Sammen med den domfelte inngå samarbeid med sosialtjenesten i hjemkommunen med henblikk på et helhetlig bolig- og bistandstilbud som er individuelt tilrettelagt.
- Bidra til å etablere gode samarbeidsrutiner mellom kriminalomsorgen og kommunene.
- Ha ansvar for oppfølging av domfelte så lenge domfelte er under straffegjennomføring.
- Sørge for at denne avtalen er kjent i hele organisasjonen.

Kommunen

- Skal inngå i et forpliktende samarbeid med kriminalomsorgen for videre arbeid når sosialtjenesten mottar henvendelse fra kriminalomsorgen om domfeltes eller varetekstinnsattes behov for bolig og annen bistand.
- Skal arbeide for en helhetlig bistand gjennom boligetablering, tjenesteyting, økonomisk rådgiving og eventuelt oppfølging i bolig. Tilbudet som gis må være individuelt tilrettelagt for at domfelte skal kunne nyttiggjøre seg de tilbudene som gis over tid. Et helhetlig tilbud skal kunne bidra til å forebygge nye straffbare handlinger.
- Skal vurdere behov for å etablere ansvarsgrupper og følge opp domfelte så lenge det vurderes å være behov for slik bistand.
- Skal bidra til å etablere gode samarbeidsrutiner med de ulike fengslene og friomsorgskontorene.
- Har ansvaret for at det blir utarbeidet en individuell plan dersom domfelte har behov for langvarige og koordinerte tjenester.

- Skal sørge for at denne avtalen er kjent i hele organisasjonen.

Erfaringer

Ståle Olsen, som er underdirektør ved Åna fengsel på Nærbø, forteller at fengslene i regionen i lang tid har arbeidet målbevisst med å forberede innsattes løslatelse. - I mange tilfeller har det imidlertid vist seg vanskelig å få tilstrekkelig forståelse og bistand fra hjemkommunen når det nærmer seg løslatelsestidspunktet. Denne avtalen er derfor av stor betydning. Den gir gjensidig forpliktelse mellom kriminalomsorgen og de viktigste samarbeidende kommunene i fylket. Jeg ser på avtalen som en milepæl for arbeidet med å få til en god og hensiktsmessig overgang mellom soning og livet etterpå, sier han.

I Rogaland er det etablert en styringsgruppe, bestående av representanter for kriminalomsorgen, kommunene og Husbanken, som vil følge nøye med på hvordan det lokale samarbeidet utvikler seg. Styringsgruppa har også fått i oppgave å sette i gang tiltak dersom den finner behov for det.

- Vårt ambisiøse mål er gjennom en god organisering av samarbeidet å legge til rette for at domfelte kan få tilbud om bolig i samsvar med det regjeringens handlingsplan legger opp til, sier rådgiver Jorunn Molvær i Kriminalomsorgen region sørvest.

Bosetting ved løslatelse

Regjeringen og Kommunenes sentralforbund (KS) inngikk 7. september 2005 en avtale om å forebygge og bekjempe bostedsløshet. Samtidig undertegnet Justisdepartementet og KS en avtale om bosetting ved løslatelse fra fengsel. I avtalen understrekes behovet for å styrke samarbeidet mellom kommune og kriminalomsorg. Målet er at kommunene og kriminalomsorgen lokalt samarbeider om bosetting av løslatte fra fengsel. Se Aktuelt for kriminalomsorgen nr 3-2005, nr 3-2006 og nr 4-2006. ○

Leseglede i Hustad fengsel

- Det å kunne dukke ned i ei god bok er selvsagt betydningsfullt for alle, men kanskje er det særlig viktig for de som i en periode av livet sitt sitter i fengsel, sier bibliotekar Ingrid Borge ved Hustad fengsel. Fengselet har nå fått sitt eget bibliotek. De innsatte omtaler det som "det normale rommet".

Gleden var stor blant innsatte og ansatte da bibliotekar Ingrid Borge og biblioteksjef Gudrun Refstrup, Fræna folkebibliotek, tidligere i høst åpnet dørene til biblioteket på Hustad fengsel.

- Når vi vet at innsatte i norske fengsler leser i gjennomsnitt 90 bøker i året, mens gjennomsnittsnordmannen nøyser seg med litt over fem bøker, sier det seg selv at et godt bibliotektilbud i fengsel er viktig. Det å kunne dukke ned i ei god bok er selvsagt betydningsfullt for alle, men er kanskje særlig viktig for de som i en periode av livet sitt sitter i fengsel, sier fengselsbibliotekar Ingrid Borge.

Biblioteket er en sentral arena i fengslene. Det tilbyr de innsatte bøker og en del

bibliotekar organiserer litteraturkvelder, skaffer aviser fra innsattes hjemland og er viktige støttespillere i opplæringstilbudet. Sammen med skolen fører bibliotekene kultur inn i fengslene, og at kulturtilbudet blir satt pris på, viser de innsatte ved å benytte seg aktivt av det. I gjennomsnitt låner de 17 ganger så mange bøker som befolkningen for øvrig.

Samarbeid

Som på andre fagområder, gis tilbudet til innsatte av de samme instansene som tilbyr tjenesten til resten av befolkningen.

Overgang fra fengsel til frihet

Løslatelse av unge med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn

Hovedkonklusjonen i rapporten er at det er små forskjeller i straffegjennomføringen mellom unge ikke-vestlige og vestlige. Utfordringen er i å bli bedre på å identifisere enkeltindividene som soner tungt eller sliter med andre vanskeligheter i livet, for slik å forebygge ny kriminalitet. 31 nasjoner er representert blant mennene som ble løslatt i 2005. Flest kom fra Iran, det tidligere Jugoslavia, Somalia, Tyrkia, Irak, Pakistan og Vietnam. De ble løslatt fra 42 av landets 50 fengsler. Da hadde de i snitt sittet 100 dager i fengsel. I forhold til fangebefolkningen som helhet var de overrepresentert med rans- og voldsrelaterte dommer. De hadde progresjon i soningen og åpen soning i samme omfang som andre innsatte. Det var også ubetydelig forskjell mht arbeidsløshet, med unntak av

somaliere hvor 79 % av utvalget var arbeidsløse.

Følgende tiltak foreslås for å forbedre overgangen fra fengsel til frihet for unge under 26 år med innvandrerbakgrunn:

1. Pilotprosjektet "Overgang fra fengsel til frihet".
2. Arbeidsgruppe som kan konkretisere og styrke det faglige innholdet i løslatelsesprosessen.
3. Kvalifiserende tiltak for målgruppen.
4. Kurs, kompetanseheving og dialogkonferanser.

Rapporten er utarbeidet på oppdrag av Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDI).

Av Siv Hjeltnes og Torunn Højdahl, KRUS
Utgitt av KRUS i serien Dokumentasjon og debatt som nr 1-2007. 115 sider.

Norsk – engelsk English – Norwegian

Ordbok for kriminalomsorgen

For elleve år siden kom første utgave av denne ordboken. Dagens utgave er oppdatert og betydelig utvidet. Lage Bø fremhever i sitt forord at boka først og fremst er ment som et hjelpemiddel når vi skal orientere oss i engelsk skrift og tale om situasjoner som er knyttet til vandringer gjennom lovbrudd, arrestasjon, etterforskning, rettssak, soning, habilitering og ettervern og i møtene med alle faggruppene som dukker opp underveis. Videre skriver han at denne ordboka også er ment å være et praktisk redskap som skal gjøre kom-

munikasjon, samarbeid og faglig oppdatering over landegrensene lettere.

Samtidig minner vi om den engelske utgaven av straffegjennomføringsloven og forskriftene. De gir god hjelp ved å vise bruken av de juridiske fagbetegnelser som dekker norske forhold.

Av Knut Lage Bø
Utgitt av KRUS som nr 2/2007 i serien Håndbok, 290 sider.

Bibliotekstjenesten ligger under Kultur- og kirke departementet og administreres av Statens senter for arkiv, bibliotek og museum (ABM-utvikling).

- Det var prosjektmidler fra ABM-utvikling som gjorde det mulig for oss å få til et bibliotekstilbud til de 15 innsatte på lukket avdeling, i første omgang for ett år. De 32 innsatte på åpen avdeling i fengselet har allerede et godt samarbeid med den lokale filialen utenfor fengselet, det er et samarbeid vi ønsker skal fortsette, sier fengselsleder Mette Rød. ○

Fakta om kriminalomsorgen

Ny og dels omarbeidet utgave av brosjyren G-0256 B Fakta om kriminalomsorgen, er endelig på lager. Større bestillinger rettes til Departementenes servicesenter, Postboks 8129 Dep, 0032 Oslo, faks 22 24 95 95, e-post: postmottak@dss.dep.no Mindre kvanta fås ved henvendelse til Kriminalomsorgsavdelingens forværelse, tlf 22 24 55 01, faks 22 24 55 90, e-post: postmottak@jd.dep.no

Årsmelding 2006

Kriminalomsorgens årsmelding 2006 er fortsatt på lager. Kontakt forværelset i Kriminalomsorgsavdelingen.

Kriminalomsorgen i lagmannsretten

Den 20.mars 2007 ble det gjort vedtak til lov om endringer i straffeprosessloven § 76 femte ledd. Før endringen het det: "Ved rettsmøte i tingretten om fullbyrding av subsidiær fengselsstraff etter straffeloven § 28 b første ledd eller av reststraff etter prøveløslatelse etter straffegjennomføringsloven § 44 annet ledd, kan tilsatte i kriminalomsorgen møte". Etter lovendringen heter det: "Ved rettsmøter i tingretten og lagmannsretten (...) kan tilsatte i kriminalomsorgen møte"

Av førstekonsulent Hege Levin, Kriminalomsorgen region øst

Endringen innebærer at tilsatte i kriminalomsorgen har fått myndighet til å møte i saker for lagmannsretten. Tidligere hadde vi bare myndighet til å møte i tingretten. Dette medførte at vi måtte sende saken til statsadvokaten for irettfeiring i lagmannsretten, dersom en dom fra tingretten skulle ankes.

Vi i Region øst synes det er positivt at kriminalomsorgen gis stadig tyngre og bredere oppgaver i rettsvesenet. Ikke bare bidrar dette til at arbeidet som jurist i kriminalomsorgen blir enda mer spennende, lærerikt, inspirerende og attraktivt, det utvidete myndighetsområdet vil også komme kriminalomsorgen som helhet til gode. Vi ser det som en stor fordel at vi har fått myndighet til å følge "våre" saker oppover i rettssystemet, da dette bidrar til å synliggjøre vårt arbeid overfor domstolen. Dette vil på sikt kunne bidra til å nå kriminalomsorgens målsettinger om økt bruk av samfunnsstraff og promilleprogram! Vi mener også at det vil føre til større effektivitet i saksgangen at vi selv fører sakene for lagmannsretten, da vi kjenner sakene fra behandlingen i tingretten, samt har god kunnskap om lovverket på området. En raskere saksgang vil komme både de domfelte og de ansatte til gode, og vår kjennskap til sak og regelverk vil være en fordel når vi skal vurdere hvorvidt vi bør anke saker der vi ikke fikk medhold i vår begjæring i tingretten.

Vi venter nå på lovendringen som kan gi oss den samme myndigheten i saker om promilleprogram og narkotikaprogram med domstolskontroll, som vi mener vil være en naturlig og hensiktsmessig utvikling i regelverket! ○

Hege Levin i regionens nyinnkjøpte dommerkappe klar til å ivareta nytt kompetanseområde, å føre sin første bruddsak i Lagmannsretten

KRIMINALOMSORGEN

Aktuelt for kriminalomsorgen

Utgiver

Kriminalomsorgens sentrale forvaltning
Postboks 8005 Dep,
0030 Oslo

Ansvarlig

Ekspedisjonssjef Kristin Bølgen Bronebakk

Redaktør

Seniorrådgiver
Grethe Rødskog Fodstad, KSF
telefon 22 24 55 88 telefaks 22 24 55 90
e-post: grethe-rodskog.fodstad@jd.dep.no via
etatsnett: Fodstad Grethe (Justisdept)

Kontaktutvalg Kriminalomsorgsavdelingen

rådgiver Terje Fredwall, Utviklingsseksjonen
rådgiver Leif Flatby, Administrativ seksjon
rådgiver Maren Vaagan, Juridisk seksjon

Kontaktpersoner regionalt nivå

Frode Isaachsen, Region øst
Birgitte Skjørshammer Wang,
Region sør
Liv Henly, Region nordøst
Björg Lindebø, Region sørvest
Øystein Hauge, Region vest
Synnøve Sørland, Region nord

Bestilling av

abonnement/adresseendring:
forværelset i KOA/KSF
telefaks 22 24 55 90
telefon 22 24 55 81/31

Redaksjonen avsluttet

1. oktober 2007

Manusfrist nr. 4/2007

22. november

Utgivelsesplan 2007

Uke 9, 24, 41, 50

Opplag: 4500

Nr 3/2007, 17. årgang

Forsidefoto:

Pia Ø. Plitzko